

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет фінансів
Кафедра банківської справи та страхування**

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійна програма. «Управління фінансовим бізнесом»
форма здобуття освіти: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ ТА ЧИННИКИ ЙОГО
РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ»**

здобувача **Фідяєвої Марії Анатоліївни**

Науковий керівник:
канд.екон.наук, доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування
_____Кривошлик Т.Д.

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:
доктор економічних наук, професор _____Примостка Л.О.

Київ 2025

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 61 сторінок, 10 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел 51 найменування.

«Майнове страхування та чинники його розвитку в Україні»

Об'єкт дослідження – майнове страхування в Україні.

Предмет дослідження – сукупність фінансових відносин, які виникають при здійсненні майнового страхування.

Метою роботи є розкриття теоретичних та практичних аспектів здійснення майнового страхування, виявлення чинників його розвитку та обґрунтування перспективних напрямів удосконалення в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі *завдання*:

- розкрити економічну сутність та необхідність здійснення майнового страхування;
- охарактеризувати роль майнового страхування в умовах нестабільного середовища;
- визначити особливості продуктів (послуг) майнового страхування;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку майнового страхування в Україні;
- ідентифікувати фактори, що стримують розвиток майнового страхування;
- обґрунтувати перспективні напрями розвитку майнового страхування в Україні.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Систематизація теоретичних підходів до майнового страхування та виявлення чинників його розвитку.

Практичне значення отриманих результатів: розроблені рекомендації щодо удосконалення майнового страхування можуть бути використані страховими компаніями, органами державного регулювання та суб'єктами господарювання.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2025.

Рік захисту роботи 2025.

Ключові слова: страхування, майнове страхування, страхові ризики, страхові продукти, страхові премії, страховий ринок, страхова компанія, фінансова стабільність, фінансова безпека.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ	7
1.1 Необхідність здійснення майнового страхування.....	7
1.2 Економічний зміст майнового страхування та його роль в умовах нестабільного середовища.....	13
1.3 Особливості продуктів (послуг) майнового страхування.....	22
РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	28
2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку майнового страхування.....	28
2.2 Фактори розвитку майнового страхування.....	40
2.3 Перспективи розвитку майнового страхування.....	46
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючою потребою у захисті майнових інтересів суб'єктів господарювання та населення України в умовах економічної нестабільності, що особливо загострилась під час війни. Майнове страхування є ефективним інструментом забезпечення фінансової стійкості та безпеки як бізнесу, так і громадян, дозволяючи мінімізувати негативні наслідки непередбачуваних подій та створюючи умови для сталого розвитку економіки.

Згідно з даними Національного банку України, у 2024 році спостерігалось значне зростання страхового ринку – валові страхові премії зросли на 15% до 53,1 млрд грн, з яких 47,4 млрд грн припадає на ризикове страхування, що включає і майнове страхування. Показники майнового страхування демонструють позитивну динаміку, проте його частка в загальному обсязі ВВП України залишається на рівні 0,4%, що суттєво нижче порівняно з розвиненими країнами, де цей показник становить 1,5-2,5% ВВП.

Проблема захисту майна набуває особливої гостроти в умовах війни, коли значна частина інфраструктури та приватного майна зазнає пошкоджень або знищення внаслідок бойових дій. За оцінками Київської школи економіки, загальна сума збитків, завданих житловому фонду та інфраструктурі України станом на початок 2025 року, перевищила 150 млрд доларів США, значна частина яких не була покрита страховим захистом.

Низький рівень розвитку майнового страхування в Україні пов'язаний з комплексом стримуючих факторів, серед яких: недосконалість нормативно-правової бази, низька страхова культура населення, обмежена платоспроможність потенційних страхувальників, недостатня довіра до страхових компаній, а також специфічні проблеми військового часу – неможливість страхування майна в зонах підвищеного ризику, ускладнений механізм оцінки збитків у постраждалих регіонах.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів майнового страхування зробили такі вітчизняні науковці, як В.Базилевич, О.Вовчак, Т. Говорушко, О.Димніч, Т.Кривошлик, Т.Татаріна, які сформуvalи наукові підходи до його розвитку, обґрунтували економічну природу, значення та механізми функціонування у сучасних умовах. Особливості та проблеми розвитку майнового страхування досліджували О. Слободянюк, Д. Наливайко, І. Федорович, Л. Матвійчук, які акцентували увагу на механізмах його реалізації та шляхах удосконалення. Питання оцінки ризиків у майновому страхуванні розглядались у працях О. Журавки, А. Бухтіарової, О. Пахненка. Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, доцільно продовжити досліджувати чинники, що стримують розвиток майнового страхування в сучасних умовах війни та економічної нестабільності, а також напрями їх подолання, що підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Метою роботи є розкриття теоретичних та практичних аспектів здійснення майнового страхування, виявлення чинників його розвитку та обґрунтування перспективних напрямів удосконалення в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі *завдання*:

- розкрити економічну сутність та необхідність здійснення майнового страхування;
- охарактеризувати роль майнового страхування в умовах нестабільного середовища;
- визначити особливості продуктів (послуг) майнового страхування;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку майнового страхування в Україні;
- ідентифікувати фактори, що стримують розвиток майнового страхування;
- обґрунтувати перспективні напрями розвитку майнового страхування в Україні.

Об'єктом дослідження є майнове страхування в Україні.

Предметом дослідження є сукупність фінансових відносин, які виникають при здійсненні майнового страхування.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системний аналіз – для вивчення економічної сутності майнового страхування та його місця в системі страхування; метод порівняння – для зіставлення різних підходів до визначення поняття «майнове страхування» та його класифікації; статистичні методи – для аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку майнового страхування; метод аналізу та синтезу – для виявлення чинників, що впливають на розвиток майнового страхування; графічний метод – для наочного представлення аналітичних даних та результатів дослідження.

Практична значущість теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення механізму майнового страхування та обґрунтуванні перспективних напрямів його подальшого розвитку в Україні. Запропоновані у роботі підходи можуть бути використані страховими компаніями для оптимізації страхових продуктів, органами державного регулювання – для удосконалення нормативно-правової бази страхової діяльності, а також підприємствами та громадянами – для більш ефективного управління майновими ризиками.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань страхування, законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність у сфері страхування, і зокрема, майнового страхування, статистичні дані Національного банку України, аналітичні матеріали, інформація з офіційних сайтів страхових компаній, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, інтернет-ресурси.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення кваліфікаційної бакалаврської роботи висвітлено на VII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Новітні тренди розвитку страхового ринку: синергія інновацій та фінансової безпеки» (Київ, КНЕУ 15.05.25 р.), у тезах «Майнове страхування в умовах воєнного стану: перешкоди та інноваційні можливості

розвитку»

(URL:

https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/2024kbss/ZBD086D0A0NIK_mater_VII_MD196zhnar_konferen_15_05_25_.pdf)

Структура роботи. Робота складається зі вступу, розділу 1 «Основи організації майнового страхування» та розділу 2 «Чинники розвитку майнового страхування в Україні», висновків, списку використаних джерел та додатків. загальний обсяг роботи становить сторінок друкованого тексту. Робота містить 10 таблиць, 7 рисунків. Список використаних джерел налічує 51 найменування.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ

1.1 Необхідність здійснення майнового страхування

В умовах ринкової економіки та підвищених ризиків ведення господарської діяльності майнове страхування набуває особливого значення як механізм захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб. Історично майнове страхування є однією з найдавніших форм страхового захисту, що виникла як інструмент мінімізації негативних наслідків непередбачуваних подій.

Економічна сутність майнового страхування полягає у компенсації шкоди, яка виникає внаслідок пошкодження або знищення майна при настанні страхових випадків. Захист майнових інтересів суб'єктів господарювання та фізичних осіб від різноманітних ризиків є об'єктивною необхідністю, зумовленою прагненням до стабільності та сталого розвитку.

Як зазначає О. Журавка, «економічне призначення майнового страхування полягає в компенсації шкоди, заподіяної страхувальникові внаслідок страхового випадку із застрахованим майном. Обсяг відповідальності страховика передбачає виплату страхового відшкодування страхувальникові в разі пошкодження або знищення матеріальних цінностей, а також у разі втрати страхувальником грошових коштів або неотримання ним запланованого доходу (прибутку) внаслідок страхових випадків, обумовлених договором страхування» [1, с. 181].

Д. Наливайко підкреслює, що «страхування майна є ефективним, раціональним, економічним та доступним засобом захисту майнових інтересів як господарюючих суб'єктів: виробників товарів та послуг, так і громадян» [2, с. 107]. Ця особливість робить майнове страхування необхідним елементом сучасної економічної системи.

Як зазначає І. Федорович, «страхування майна є засобом захисту, за допомогою якого мінімізується негативний вплив різноманітних явищ у суспільному житті і здійснюється превентивність чи повне усунення небажаних матеріальних ризиків» [3, с. 193].

Л.О. Матвійчук підкреслює, що «потреба в майновому страхуванні зумовлена не лише бажанням власників майна забезпечити себе від можливих втрат при настанні страхових випадків, а й необхідністю формування надійного механізму захисту майнових інтересів громадян та підприємств» [4, с. 26].

Необхідність здійснення майнового страхування зумовлена низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів, які систематизовано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Фактори, що обумовлюють необхідність здійснення майнового страхування

Групи факторів	Фактори
Економічні фактори	- необхідність у відшкодуванні збитків при пошкодженні або знищенні майна; - потреба у забезпеченні безперервності господарської діяльності; - необхідність створення додаткових джерел фінансування для відновлення пошкодженого майна; - потреба у компенсації непередбачених втрат у разі настання страхового випадку
Суб'єктивні фактори	- прагнення власників майна до стабільності та впевненості у майбутньому; - бажання мінімізувати фінансові втрати у разі непередбачуваних подій; - необхідність психологічного комфорту та спокою щодо збереження майна
Об'єктивні фактори	- наявність природних ризиків (пожежі, повені, землетруси тощо); - технологічні ризики (аварії, вибухи, пошкодження обладнання); - ризики протиправних дій третіх осіб (крадіжки, вандалізм)

Джерело: розроблено автором на основі [1, 2, 3]

Важливо відзначити роль майнового страхування у розвинених країнах, де цей сегмент страхування є невід'ємною частиною господарської діяльності та життя громадян. За даними досліджень, у розвинених країнах страхування майна є важливим компонентом фінансової системи, забезпечуючи захист та гарантію

відновлення пошкодженого майна у разі природних катастроф, техногенних аварій чи інших непередбачуваних подій, тим самим підтримуючи економічну стабільність та запобігаючи соціальним кризам [3, с. 192].

У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, збільшення кількості надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також в умовах військових дій на території України, потреба у майновому страхуванні значно зростає. Воно стає не просто бажаним, а необхідним інструментом забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Майнове страхування відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності суб'єктів господарювання та захисті майнових інтересів населення, особливо в умовах підвищених ризиків. Його необхідність обумовлена об'єктивною потребою у захисті від різноманітних ризиків, які можуть призвести до пошкодження або знищення майна.

Для розуміння сутності майнового страхування важливим є усвідомлення природи страхового ризику. Згідно з Законом України «Про страхування», страховий ризик визначається як «подія, на випадок виникнення якої проводиться страхування, яка має ознаки ймовірності та випадковості настання» [5]. Важливо відрізняти страховий ризик від страхового випадку, який, відповідно до того ж закону, розглядається як «подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі» [5]. Тобто, страховий ризик вказує на можливість настання події, тоді як страховий випадок засвідчує факт її настання.

Здійснення майнового страхування нерозривно пов'язане з управлінням різноманітними ризиками. Для того щоб ризик міг бути прийнятий на страхування, він повинен відповідати наступним ключовим критеріям:

- об'єктивність та незалежність можливості виникнення страхового випадку;
- випадковий характер настання ризику;
- можливість вимірювання та оцінки ризику;

- відсутність катастрофічного характеру наслідків [1; 4; 15]

У сфері майнового страхування основними об'єктами захисту виступає різне майно, яке може зазнати пошкодження, знищення або втрати внаслідок дії різноманітних ризиків. Ці ризики можна класифікувати на такі основні групи:

- 1) Природні ризики - виникають внаслідок дії природних сил та явищ (пожежі природного походження, повені, землетруси, урагани, зсуви ґрунту)
- 2) Техногенні ризики - пов'язані з людською діяльністю та роботою технічних систем (аварії, вибухи, техногенні пожежі, пошкодження інженерних мереж)
- 3) Соціально-економічні ризики - включають протиправні дії третіх осіб (крадіжки, грабежі, вандалізм).
- 4) Політичні ризики - виникають через політичну нестабільність, включаючи воєнні ризики, що особливо актуально для сучасної України [6, с.259].

Класифікацію основних груп ризиків, від яких захищається майно в системі майнового страхування, представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Групи ризиків у майновому страхуванні

Група ризиків	Характеристика	Вплив на майнове страхування
Військові	Військові дії на території України, анексія територій.	Збільшення ризиків пошкодження та знищення майна, поява нових видів ризиків, зростання потреби у страховому захисті
Економічні	Інфляція, валютні коливання, зміна купівельної спроможності населення, економічна рецесія	Зниження доступності страхових послуг, невідповідність страхових сум реальній вартості майна, труднощі з розрахунком страхових тарифів
Соціальні	Зниження рівня життя населення, міграція, безробіття	Зменшення попиту на страхові послуги, переорієнтація на більш доступні види страхування
Природно-кліматичні	Збільшення кількості стихійних лих, кліматичні зміни	Підвищення ризиків пошкодження майна, зростання розміру страхових тарифів
Техногенні	Зростання ризиків техногенних аварій через знос інфраструктури, військові дії	Збільшення ризиків пошкодження та знищення майна, потреба в розробці нових страхових продуктів

Джерело: розроблено автором на основі [7, 8, 9]

Проведений аналіз статистичних даних демонструє значущість різних груп ризиків у сфері майнового страхування в Україні. За даними статистики 2023 року, серед основних причин пошкодження майна найбільшу частку займає необережне поводження з вогнем - 56,3% від загальної кількості пожеж. На другому місці знаходяться порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок - 14,5% випадків [10].

Значний вплив на розвиток майнового страхування мають техногенні ризики. Зокрема, порушення технології виробництва та правил експлуатації транспортних засобів стало причиною 3,9% випадків пошкодження майна в 2023 році, при цьому показник зріс на 16,2% порівняно з попереднім роком.

Соціально-економічні ризики також зазнали суттєвих змін. Статистика 2023 року свідчить про зростання кількості підпалів на 48,8% порівняно з 2022 роком, що становить 3,1% від загальної кількості пожеж. Це вказує на необхідність посилення захисту майна від навмисних протиправних дій [10].

Особливу увагу варто приділити воєнним ризикам, які виникли внаслідок війни. Як зазначає М.М. Александрова, важливо розрізняти «воєнні ризики», пов'язані з воєнними діями та конфліктами, та «військові ризики», що стосуються безпосередньо війська чи армії [11]. У страхуванні воєнні ризики розглядаються як комплекс загроз, що можуть завдати шкоди застрахованому об'єкту внаслідок прямого чи опосередкованого впливу бойових дій.

За статистичними даними, вибухи внаслідок бойових дій у 2023 році становили 8,9% від загальної кількості пожеж, хоча їх кількість зменшилася на 52,9% порівняно з 2022 роком. Ця тенденція може бути пов'язана зі зміною характеру воєнних дій та підвищенням ефективності захисних заходів.

Фінансові наслідки цих ризиків відображаються в статистиці страхових виплат. У першому кварталі 2024 року загальна сума страхових виплат з майнового страхування склала 1,472 млрд грн, що становить значну частку від загального обсягу виплат на страховому ринку України [12]. При цьому страхові премії зі страхування майна та вогневих ризиків у 2023 році зросли на 40% порівняно з

попереднім роком, хоча цей вид страхування все ще не відновився повністю після падіння у 2022 році [13].

Страхування майна в умовах війни набуває особливого значення, оскільки воєнні дії призводять до значних руйнувань та пошкоджень майна як юридичних, так і фізичних осіб. Згідно зі звітом Інституту Київської школи економіки, прямі збитки інфраструктури України станом на листопад 2024 року оцінювалися у 170 млрд доларів США [14]. Порівняно з оцінкою на початок 2024 року, коли збитки становили 155 млрд доларів, сума збільшилась на 8% або на 12,6 млрд доларів .

Проблема страхування воєнних ризиків залишається критичною для залучення інвестицій в українську економіку. За оцінками UkraineInvest, до 2024 року Україна потребувала близько 5 мільярдів доларів страхування військових ризиків [15]. Для вирішення цього питання у вересні 2024 року Національний банк України спільно з Міністерством економіки презентували проєкт Закону України «Про систему страхування воєнних ризиків», який передбачає захист страхових інтересів фізичних та юридичних осіб та спрямований на забезпечення відшкодування збитків, заподіяних внаслідок реалізації воєнних ризиків в Україні [16].

Незважаючи на складні умови, страховий ринок України в 2024 році продовжує демонструвати позитивні тенденції. Загальні валові страхові премії зросли на 15% до 53,1 млрд грн, у тому числі з ризикового страхування 47,4 млрд грн. Страхові виплати зросли до 20,4 млрд грн, при цьому рівень виплат у 2024 році збільшився до 40%. Це свідчить про здатність страхового ринку адаптуватися до нових викликів та забезпечувати надійний захист майнових інтересів клієнтів.

Таким чином, необхідність здійснення майнового страхування зумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами, а його розвиток є важливою передумовою забезпечення стабільності та сталого розвитку економіки України, особливо в сучасних умовах підвищених ризиків та непередбачуваності.

1.2 Економічний зміст майнового страхування та його роль в умовах нестабільного середовища

Економічний зміст майнового страхування розкривається через розуміння його сутності, особливостей та механізму функціонування. У науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «майнове страхування», що відображають різні аспекти цього важливого економічного явища.

Аналіз та систематизація наукових поглядів щодо сутності майнового страхування представлена в табл. 1.3. Усі автори єдині в тому, що майнове страхування - це галузь або вид страхування, де об'єктом страхового захисту виступають майнові інтереси страхувальників (фізичних та юридичних осіб).

Таблиця 1.3 – Підходи до визначення поняття «майнове страхування»

Автор	Визначення поняття «майнове страхування»
О.С. Журавка, А.Г. Бухтіарова, О.М. Пахненко [1]	галузь (або вид) страхування, в якій предметом страхового захисту є майнові інтереси фізичних та юридичних осіб, що не суперечать чинному законодавству й пов'язані з правом володіння, користування та розпорядження майном.
І.М. Федорович [3]	галузь страхування, де об'єктом страхових відносин є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України щодо володіння, користування та розпорядження майном юридичних або фізичних осіб і здійснюються на підставі добровільної угоди між страховою компанією та страхувальником.
І.О. Брюховецька [17]	підгалузь майнового страхування, що включає законодавчо визначені добровільні види страхування, умови й порядок здійснення яких передбачають повне або часткове відшкодування збитків, завданих страхувальникам-громадянам унаслідок настання страхового випадку із застрахованим майном.
В.І. Глухова, І.В. Петрова, Н.В. Гомулко [18]	галузь страхування, що включає різні види страхування юридичних і фізичних осіб, де об'єктом страхування виступає майновий інтерес, пов'язаний з володінням, користуванням і розпорядженням майном.

Ключовим аспектом у визначеннях є те, що ці майнові інтереси пов'язані з правом володіння, користування та розпорядження майном. Тобто, майнове страхування покриває ризики, які можуть завдати шкоди майну, що знаходиться у власності чи користуванні страхувальника.

Узагальнюючи наведені в табл. 1.3 визначення, можна сформулювати комплексне розуміння майнового страхування як галузі страхування, яка передбачає захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з володінням, користуванням та розпорядженням майном, через формування спеціальних страхових резервів та здійснення виплат страхових відшкодувань у разі настання страхових випадків, що призвели до пошкодження, знищення або втрати застрахованого майна.

На основі наукового дослідження Т.Д. Кривошлик щодо економічної сутності та особливостей класифікації автотранспортного страхування [19], можна виокремити комплекс специфічних ознак майнового страхування, які характеризують його як окремий сегмент страхового ринку, зокрема:

1. Належність до ризикових видів страхування – майнове страхування відноситься до видів страхування інших, ніж життя, або до так званих «загальних (ризикових) видів страхування», які спрямовані виключно на страховий захист, не торкаючись інвестиційних інтересів страхувальників.

2. Компенсаційний характер – майнове страхування призначене винятково для відшкодування збитків внаслідок страхових подій, забезпечуючи компенсацію матеріальних втрат.

3. Ризиковий характер – проявляється у попередній невизначеності щодо часу відшкодування збитків (шкоди) за договором страхування, оскільки страховий випадок має ознаки ймовірності та випадковості.

4. Наявність майнового інтересу – відносини можливі лише за умови існування майнового інтересу страхувальника до об'єкта страхування. Майновий інтерес є основою цих відносин і пов'язаний з володінням, користуванням, розпорядженням майном. Відсутність майнового інтересу позбавляє страхові відносини правового підґрунтя.

5. Юридична регламентація – страхові відносини відбуваються на основі законодавчих актів та правил страхування і супроводжуються укладенням договору страхування або видачею страхового полісу.

6. Короткостроковість договорів – договори майнового страхування укладаються максимум на один рік, тобто належать до короткострокових фінансових інструментів.

7. Умовність виплати – страхова виплата здійснюється тільки при сплаті страхової премії та за умови настання страхового випадку, передбаченого договором.

8. Мінливість умов – кожен страховик намагається найкраще пристосувати послуги до потреб страхувальників, удосконалюючи умови програм страхування.

9. Різноманітність форм здійснення – майнове страхування здійснюється в обов'язковій та добровільній формах, залежно від виду страхування [19, с. 263].

Аналізуючи погляди вчених Т. А. Мельник, В. В. Сибірцев на функції страхування, можна виокремити такі основні з них: ризикова, формування спеціалізованого страхового резерву, превентивна, контрольна [20, с.15].

Ризикова функція страхування полягає в переданні страховику за певну плату матеріальної відповідальності за наслідки ризику, зумовленого подіями, перелік яких передбачено законодавством або договором страхування. Завдяки цьому страхувальник отримує захист від фінансових втрат у разі настання страхового випадку.

Функція створення і використання страхових резервів забезпечує концентрацію коштів у достатньому обсязі для відшкодування збитків страхувальникам у разі настання страхових випадків. Страхові резерви формуються як за обов'язковими видами майнового страхування, так і за добровільними і повинні гарантувати виплати відшкодування не тільки в поточному періоді, а й у майбутньому. Ця функція є основою діяльності страховика і забезпечує стабільність страхування.

Превентивна функція спрямована на фінансування заходів щодо зменшення страхового ризику за рахунок частини коштів страхового резерву. Страхові компанії об'єктивно зацікавлені в попередженні настання страхових випадків, тому здійснюють комплекс заходів для недопущення або зменшення наслідків страхових подій [20, с.15].

Контрольна функція полягає в суворо цільовому формуванні коштів страхових резервів і здійсненні фінансового страхового контролю за проведенням страхових операцій на підставі нормативних документів. Деякі дослідники вважають, що контрольна функція відповідає функції створення та використання страхових резервів [20, с.16].

Кожна з цих функцій відіграє важливу роль у системі страхування, забезпечуючи захист майнових інтересів страхувальників, формування страхових резервів, запобігати страховим випадкам, контроль за проведенням страхових операцій та інвестиційну діяльність страховиків. Усі вони взаємопов'язані та взаємодоповнюють одна одну, створюючи цілісну систему страхового захисту.

Економічний зміст майнового страхування полягає у створенні механізму перерозподілу фінансових ресурсів для компенсації збитків, завданих страхувальникам внаслідок настання страхових випадків. Ключовими елементами цього механізму є об'єкти страхування, страховий інтерес, страхова сума, страховий тариф, страхова премія та страхове відшкодування.

Як зазначає О.М. Гладчук, «страховий захист охоплює лише ті майнові інтереси, які зумовлені необхідністю збереження майна через можливість його знищення, затоплення, пошкодження, крадіжки у результаті настання непередбачуваних випадків та інших негативних подій, а не отримання якихось вигод чи переваг, пов'язаних із володінням, користуванням чи розпорядженням цим майном» [21, с. 54].

Важливою категорією майнового страхування є страховий інтерес, який відображає матеріальну зацікавленість страхувальника у збереженні об'єкта страхування. О.В. Гринюк визначає страховий інтерес як «істотну умову договору майнового страхування, що являє собою суб'єктивне відношення особи (фізичної або юридичної), яке обумовлене певною об'єктивною потребою щодо забезпечення збереження об'єкта страхової охорони (майна), що засноване на юридичному титулі, відповідно до якого ця особа може зазнати збитків при настанні певної події (страхової події)» [22, с. 8].

Економічний зміст майнового страхування проявляється також через його принципи, які відображені на рис. 1.1.

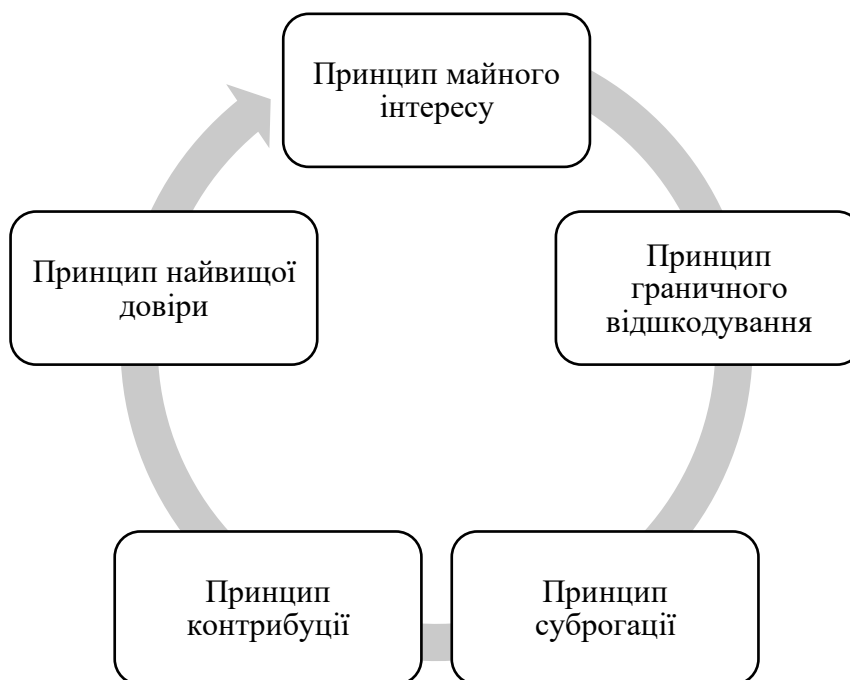

Рисунок 1.1 – Основні принципи майнового страхування

Джерело: розроблено автором на основі [1, 2, 3]

Принцип майнового інтересу означає, що страхувальник повинен мати законний майновий інтерес щодо застрахованого майна. Цей принцип реалізується через наявність у страхувальника юридичних прав на майно (право власності, оренди, застави тощо) та фінансової зацікавленості в його збереженні. Страховий інтерес визначає максимальний розмір страхового відшкодування та виступає гарантією того, що страхування здійснюється з метою захисту від реальних збитків, а не для отримання необґрунтованого прибутку. Принцип граничного відшкодування забезпечує, що страхувальник не може отримати страхове відшкодування, що перевищує реальні збитки. Принцип суброгації дає страховику право вимагати відшкодування від винної особи після виплати страхового відшкодування. Принцип контрибуції передбачає пропорційний розподіл відповідальності між страховиками, якщо майно застраховане в декількох

страхових компаніях. Принцип найвищої довіри вимагає від сторін надавати повну та правдиву інформацію щодо предмета чи об'єкта страхування.

Майнове страхування відповідно до чинного законодавства України представляє собою систему заходів захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або законодавством.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про страхування» № 1909-IX від 18.11.2021, класифікація страхування передбачає поділ на класи. До майнового страхування можна віднести наступні класи:

1. Страхування наземних транспортних засобів (клас 3). Даний вид страхування передбачає захист майнових інтересів власників наземного транспорту, крім залізничного рухомого складу. Об'єктом страхування виступають транспортні засоби, щодо яких страхувальник має майновий інтерес на праві власності, користування чи розпорядження. Страхове покриття зазвичай розповсюджується на ризики, пов'язані з пошкодженням, знищенням або втратою транспортного засобу внаслідок дорожньо-транспортних пригод, протиправних дій третіх осіб та інших випадкових подій.

2. Страхування залізничного рухомого складу (клас 4). Цей вид страхування характеризується специфікою об'єкта страхового захисту – залізничного транспорту. До об'єктів страхування відносяться локомотиви, вагони та інші елементи рухомого складу залізниці. Особливістю даного виду страхування є врахування технологічних аспектів функціонування залізничного транспорту та відповідних ризиків.

3. Страхування повітряних суден (клас 5). Страхування повітряних суден охоплює як безпосереднє страхування повітряного транспорту, так і авіаційне страхування цивільної авіації в цілому. Даний вид страхування забезпечує захист від ризиків, пов'язаних з пошкодженням або знищенням повітряних суден, що має особливе значення з огляду на високу вартість об'єктів страхування та потенційні збитки.

4. Страхування водних суден (клас 6). Об'єктами страхування в рамках класу 6 виступають морські судна, судна внутрішнього плавання та інші самохідні чи несамохідні плавучі споруди. Страхове покриття поширюється на випадки їх пошкодження, знищення або втрати внаслідок морських небезпек, технічних несправностей та інших страхових випадків.

5. Страхування вантажів та багажу (клас 7). Даний вид страхування забезпечує захист майна, що перевозиться, включаючи вантажі та багаж (вантажобагаж). Особливістю цього виду страхування є його тісний зв'язок з логістичними процесами та необхідність урахування специфіки транспортування різних видів вантажів.

6. Страхування від вогневих ризиків та стихійних явищ (клас 8). Цей вид страхування передбачає захист майна від вогню та небезпечного впливу природних явищ. До страхових випадків відносяться пожежі, вибухи, удари блискавки, землетруси, повені та інші стихійні лиха. В рамках даного класу страхування також здійснюється:

- страхування тварин (крім сільськогосподарських);
- страхування сільськогосподарської продукції;
- страхування майнових ризиків користувача надр;
- страхування ліній електропередач та трансформаторного обладнання;
- страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення чи пошкодження;
- страхування майна, переданого у концесію.

7. Страхування іншого майна (клас 9). Даний клас страхування забезпечує захист майна від шкоди, заподіяної градом, морозом, крадіжкою, розбоєм, грабежем, умисним пошкодженням або знищенням та іншими подіями, не віднесеними до класу 8. В рамках цього класу також здійснюється:

- страхування сільськогосподарської продукції;
- страхування тварин (крім сільськогосподарських);
- страхування майнових ризиків за угодами про розподіл продукції;

- страхування майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу;
- страхування ліній електропередач та трансформаторного обладнання;
- страхування предмета іпотеки;
- страхування майна, переданого у концесію [5].

Така класифікація дозволяє структурувати страхові продукти відповідно до потреб страхувальників та специфіки різних типів майна, забезпечуючи диференційований підхід до оцінки ризиків та формування страхових тарифів.

Відповідно до законодавчої бази України майнове страхування здійснюється у двох формах: обов'язковій та добровільній. Як зазначає Т.Д. Кривошлик, «автотранспортне страхування об'єднує тільки два види: страхування наземного транспорту (здійснюване у добровільній формі) та страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів (включаючи відповідальність за внутрішніми та міжнародними договорами, здійснюване в обов'язковій та добровільній формах)» [19, с. 263].

Класифікація майнового страхування відповідно до Закону України «Про страхування» має складну структуру, що відображає різноманітність об'єктів страхування та форм його здійснення. Чітка систематизація видів майнового страхування дозволяє ефективно організувати страховий захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, забезпечуючи стабільність економічного розвитку держави [5].

В умовах нестабільного середовища роль майнового страхування значно посилюється. Як зазначає А.С. Марина, «страховий ринок України в умовах війни стикається з безпрецедентними викликами, але водночас має можливості для розвитку нових страхових продуктів та послуг, спрямованих на забезпечення захисту майна в умовах підвищених ризиків» [7, с. 46].

Особливого значення в сучасних умовах набуває роль майнового страхування як інструменту стабілізації економіки. Ця роль проявляється у декількох аспектах:

1. Забезпечення безперервності виробничих процесів. Майнове страхування дозволяє підприємствам швидко відновити пошкоджене або знищене майно, мінімізуючи перерви у виробничій діяльності. Як зазначає О.В. Слободянюк, «страхування як запорука відшкодування збитків при пошкодженні та втраті майна дозволяє суб'єктам господарювання підтримувати стабільність виробничих процесів навіть в умовах настання непередбачуваних подій» [9, с. 205].

2. Формування довгострокових інвестиційних ресурсів. Страхові компанії акумулюють значні фінансові ресурси у формі страхових резервів, які інвестуються в економіку країни, стимулюючи її розвиток. За даними Т.Д. Косової, «довгострокові резерви, сформовані за договорами майнового страхування, становлять значний інвестиційний потенціал, який може бути спрямований на розвиток пріоритетних галузей економіки» [23, с. 339].

3. Зниження навантаження на державний бюджет. Розвинений ринок майнового страхування дозволяє перенести частину відповідальності за відшкодування збитків з державного бюджету на страховий сектор. Це особливо важливо в умовах обмежених бюджетних ресурсів та високих соціальних видатків. І.Є. Януль та Т.С. Касьянюк підкреслюють, що «у розвинених країнах світу саме страхові компанії, а не держава, відіграють провідну роль у компенсації збитків, завданих стихійними лихами та іншими непередбачуваними подіями» [24, с. 70].

4. Забезпечення соціальної стабільності. Майнове страхування забезпечує захист не лише майнових інтересів суб'єктів господарювання, але й населення. Наявність страхового захисту сприяє зниженню соціальної напруги та підвищенню впевненості громадян у майбутньому. М.О. Коніна та В.А. Янковський зазначають, що «страхування майна громадян є важливим інструментом забезпечення соціальної стабільності, особливо в умовах економічної нестабільності та підвищених ризиків» [25, с. 62].

5. Стимулювання економічної активності. Наявність надійного страхового захисту стимулює підприємницьку ініціативу та економічну активність, оскільки знижує рівень ризику для підприємців. Як зазначає Л.В. Барабаш, «розвинений ринок майнового страхування створює сприятливі умови для

розвитку малого та середнього бізнесу, який є основою економіки більшості розвинених країн» [26, с. 180].

Таким чином, економічний зміст майнового страхування полягає у створенні ефективного механізму захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб від різноманітних ризиків. В умовах нестабільного середовища роль майнового страхування як інструменту забезпечення економічної стабільності та сталого розвитку значно посилюється, що обумовлює необхідність його подальшого розвитку та вдосконалення.

1.3 Особливості продуктів (послуг) майнового страхування

Страхові продукти у сфері майнового страхування характеризуються значним різноманіттям та специфічними особливостями, які відрізняють їх від інших видів страхування. Розуміння цих особливостей є важливим як для страховиків при розробці та впровадженні страхових продуктів, так і для страхувальників при виборі оптимального варіанту страхового захисту.

Розглянемо детальніше сутність та особливості страхових продуктів майнового страхування. Страховий продукт у галузі майнового страхування – «умови страхування, які задовольняють визначені потреби та інтереси клієнтів в отриманні страхової послуги» [5].

Основним законодавчим актом, що регулює страхову діяльність в Україні, є Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX, який набрав чинності 01.01.2024. Цей закон замінив попередній Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 та запровадив суттєві зміни в регулюванні страхового ринку [5].

Окрім Закону України «Про страхування», правове регулювання майнового страхування здійснюється також через:

1) Цивільний кодекс України - глава 67 «Страховання» (статті 979-999) встановлює загальні положення про страхування, особливості договору страхування, права та обов'язки сторін. Особливо важливими є положення щодо договору майнового страхування, які містяться в статтях 980-982 [27].

2) Господарський кодекс України - містить положення щодо страхування у господарській діяльності [28].

3) Кодекс торговельного мореплавства України - регулює особливості страхування морських перевезень та відповідальності судновласників [29].

4) Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» - визначає особливості страхування сільськогосподарської продукції, яке є одним із видів майнового страхування [30].

5) Постанови Кабінету Міністрів України - встановлюють порядок і правила проведення обов'язкових видів страхування, пов'язаних із майном.

6) Нормативні акти Національного банку України - з 1 липня 2020 року НБУ став регулятором страхового ринку, тому його нормативні акти встановлюють вимоги до діяльності страхових компаній та здійснення страхових операцій.

Формування страхових продуктів майнового страхування відбувається з урахуванням низки особливостей, які відображають специфіку цього виду страхування.

Важливим аспектом законодавчої регламентації є вимоги щодо інформаційного забезпечення страхових продуктів. Ст. 86 Закону передбачає, що «до укладення договору страхування страховик (страховий посередник) надає клієнту інформацію про страховий продукт, що пропонується, з урахуванням специфіки страхового продукту та потреб клієнта» [5]. При цьому, відповідно до п. 3-5 цієї статті, стандартні страхові продукти повинні супроводжуватися уніфікованим інформаційним документом, який має бути «стислим, складеним у чіткій і доступній клієнту формі», та надаватися безоплатно. Такий підхід кореспондується із загальноєвропейською практикою забезпечення прозорості страхових відносин та захисту прав споживачів фінансових послуг [31].

Базові структурні вимоги до страхових продуктів сформульовано у ст. 89 Закону України «Про страхування», яка визначає, що загальні умови страхового продукту повинні включати чітко визначений перелік елементів, серед яких: визначення понять і термінів, умови страхового покриття, права та обов'язки сторін, порядок розрахунку та умови здійснення страхових виплат, винятки із страхових випадків тощо [5]. Страховик зобов'язаний розміщувати та зберігати на своєму веб-сайті у відкритому доступі всі редакції загальних умов страхового продукту, що забезпечує публічність та доступність умов страхування для потенційних клієнтів.

Особливої уваги заслуговують нормативні вимоги до страхових ризиків як ключового елементу страхового продукту. Згідно зі ст. 93 Закону, страхові ризики мають відповідати таким ознакам: вірогідність та ймовірність настання; неможливість передбачити конкретний час, місце та обставини настання події; відсутність ймовірності невідворотності настання події [5]. Ці критерії корелюють із теоретичними засадами ризикології та актуарної науки, забезпечуючи відповідність страхових продуктів базовим принципам страхової діяльності [5]. Важливо зазначити, що договір страхування має містити «вичерпний перелік винятків із страхових випадків та обмеження страхування», які повинні викладатися «зрозумілою для страхувальника мовою, не повинні містити суперечностей та допускати неоднозначне тлумачення змісту» [5].

Методологічні аспекти ціноутворення страхових продуктів регламентуються ст. 95 Закону, відповідно до якої «страхові тарифи обчислюються страховиком математичними, статистичними та/або економічними методами з урахуванням статистики настання страхових випадків» [5]. Для договорів страхування життя також враховується величина гарантованого інвестиційного доходу. Такий підхід забезпечує актуарну обґрунтованість тарифів та фінансову стійкість страхових операцій, що є фундаментальною умовою надійності страхових продуктів [31].

Ключові особливості продуктів майнового страхування систематизовано в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Особливості продуктів майнового страхування

Ознака	Характеристика
Об'єкт страхування	Майнові інтереси, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном
Предмет страхування	Конкретне майно (будівлі, споруди, транспортні засоби, обладнання, товарно-матеріальні цінності, домашнє майно тощо)
Страховий інтерес	Наявність юридично обґрунтованого майнового інтересу до предмета страхування
Форма страхового відшкодування	Грошова компенсація завданих збитків
Принцип відшкодування	Відшкодування реального збитку, але не більше страхової суми
Термін дії договору	Переважно короткостроковий характер (зазвичай 1 рік)
Франшиза	Часте застосування умовної або безумовної франшизи
Страхова сума	Обмежується в межах дійсної вартості майна за цінами і тарифами, що діють на день укладення договору страхування або внесення змін до такого договору, якщо інше не передбачено договором страхування або законом.
Страхова оцінка	Визначається на основі різних видів вартості залежно від особливостей об'єкта страхування та умов договору.

Джерело: розроблено автором на основі [1, 5]

Важливою складовою страхових продуктів у майновому страхуванні є страхове покриття, яке визначає перелік ризиків, від яких здійснюється страховий захист.

Страхові компанії розробляють різноманітні страхові продукти майнового страхування, які можна класифікувати за різними ознаками.

Як видно з табл. 1.5 у сучасній практиці страхування в Україні активно застосовуються різноманітні страхові продукти, спрямовані на забезпечення захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб.

У сфері страхування нерухомого майна поширеним є продукт «страхування житлової нерухомості», що охоплює ризики пошкодження або знищення будівель, квартир, інженерних систем унаслідок пожеж, затоплень, стихійних лих тощо. Комерційна нерухомість, своєю чергою, захищається через спеціалізовані продукти з урахуванням особливостей експлуатації.

У сегменті транспортного страхування найуживанішим продуктом є автострахування типу КАСКО (клас 3), який передбачає компенсацію збитків у

випадку дорожньо-транспортних пригод, викрадення або протиправних дій третіх осіб. Для повітряного (клас 5) і водного транспорту (клас 6) передбачено відповідні страхові продукти із урахуванням специфіки таких об'єктів.

Таблиця 1.5 – Класифікація страхових продуктів за видами майна

Категорія майна	Види майна	Назви страхових продуктів	Особливості
Нерухоме майно	Будівлі, споруди, квартири, приміщення	- Страхування нерухомого майна - Страхування житлової нерухомості - Страхування комерційної нерухомості	Покриває ризики пошкодження або знищення конструктивних елементів, оздоблення, інженерного обладнання
Транспортні засоби	Автомобілі, авіаційні судна, судна водного транспорту	- АвтоКАСКО - Страхування авіаційних суден - Страхування водного транспорту	Захист від ризиків ДТП, стихійних лих, протиправних дій, викрадення
Вантажі	Вантажі, багаж	- Страхування вантажів - Страхування багажу	Ризики пошкодження, знищення або втрати під час транспортування
Устаткування та обладнання	Виробниче, технологічне, офісне обладнання	- Страхування обладнання - Технічне страхування - Страхування електроніки	Захист від поломок, аварій, перенапруги
Товарно-матеріальні цінності	Товари на складах, у торгових залах	- Страхування товарів на зберіганні - Страхування торгових запасів - Страхування комерційних ризиків (в межах класів 8, 9)	Ризики пожеж, затоплення, крадіжок
Сільськогосподарське майно	Врожай, с/г техніка, тварини	- Страхування врожаю - Страхування с/г техніки - Страхування тварин	Ризики посухи, епізоотій тощо
Домашнє майно	Побутові речі, меблі, побутова техніка, цінності	- Страхування домашнього майна - Комплексне страхування житла і майна	Захист від широкого кола ризиків: побутові аварії, пожежі, крадіжки
Фінансові активи	Кредити, інвестиції, договори	- Страхування фінансових ризиків - Страхування кредитів - Страхування інвестицій	Ризики невиконання зобов'язань, неповернення кредитів

Джерело: розроблено автором на основі [31, 5]

У галузі перевезень активно застосовується продукт «страхування вантажів та багажу» (клас 7), який забезпечує фінансовий захист вантажовласника від ризиків втрати, пошкодження або знищення майна під час транспортування.

Страхування обладнання (виробничого, офісного, технологічного) реалізується через продукт «страхування обладнання», що охоплює ризики поломок, аварій, перенапруги. Подібним за функціональністю є продукт «страхування електроніки».

Для товарно-матеріальних цінностей використовуються продукти «страхування запасів» або «страхування товарів на зберіганні», які включають захист від пожеж, затоплень, крадіжок тощо (класи 8, 9) [5].

У сфері аграрного сектору поширене «страхування врожаю» (наприклад, від посухи або граду), «страхування сільськогосподарської техніки» та «страхування тварин», що враховують особливі галузеві ризики (епізоотії, стихійні лиха).

Продукти, спрямовані на захист домашнього майна, зокрема побутової техніки, меблів, цінностей, реалізуються у форматі «комплексного страхування житла та домашнього майна», що поєднує низку ризиків в одному договорі [31].

Окремий сегмент становлять фінансові продукти: «страхування фінансових ризиків», «страхування кредитів» та «страхування інвестицій». Їхня мета — забезпечення відшкодування в разі настання фінансових втрат, пов'язаних із невиконанням договірних зобов'язань чи зниженням інвестиційної привабливості активів (класи 14–16) [5].

Таким чином, сучасний ринок страхування забезпечує широке охоплення майнових інтересів завдяки наявності структурованих та стандартизованих страхових продуктів, що відповідають як вимогам законодавства, так і запитам споживачів.

РОЗДІЛ 2

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку майнового страхування

Майнове страхування є однією з найдавніших форм страхового захисту, спрямованою на забезпечення фінансової підтримки страхувальникам у випадках пошкодження або знищення їхнього майна внаслідок непередбачуваних обставин. У сучасних умовах економічної нестабільності та зростання ризиків різного характеру майнове страхування набуває особливої актуальності для захисту інтересів як юридичних, так і фізичних осіб.

Аналіз сучасного стану страхового ринку України показує, що всупереч економічним складнощам та безпековим викликам, пов'язаним з військовою агресією, протягом 2022-2023 років відбувалось поступове відновлення страхової діяльності. Так, за даними Національного банку України, до кінця 2023 року страховий ринок майже відновився до показників «довоєнного» 2021 року, відстаючи лише на 5% за обсягами страхових премій ризикового страхування, а страховики-учасники НАСУ у 2023 році наблизились до 99,9% від суми премій 2021 року [32].

За даними Форіншурер, станом на травень 2023 року в Україні діяло 115 страхових компаній, які займаються видами страхування іншими, ніж страхування життя (non-life) [33]. Це свідчить про процеси концентрації ринку та його очищення від неефективних гравців.

Структура страхового ринку України за видами страхування протягом останніх років залишається відносно стабільною. Найбільшу частку в загальному обсязі страхових премій традиційно займають автострахування (КАСКО), добровільне медичне страхування, а також майнове страхування (страхування від вогневих ризиків та стихійних явищ, страхування іншого майна). Обов'язкове

страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) та міжнародне страхування «Зелена картка належать до страхування відповідальності і формують окремий значний сегмент ринку.

Майнове страхування займає вагоме місце на страховому ринку України. Згідно з даними НБУ, премії зі страхування майна та вогневих ризиків у 2023 році зросли на 40% порівняно з попереднім роком, хоча цей продукт досі не відновився повністю після падіння у 2022 році [34].

За прогнозами НАСУ, очікується подальше зростання майнового страхування в межах 20-25%, особливо у сегменті страхування майна фізичних осіб, включаючи страхування від воєнних ризиків [35].

На ринку майнового страхування в Україні сформувалася група лідерів, які забезпечують значну частку страхових премій та виплат. За даними рейтингового агентства «Форіншурер», до ТОП-10 страхових компаній у сегменті майнового страхування входять рис.2.1:

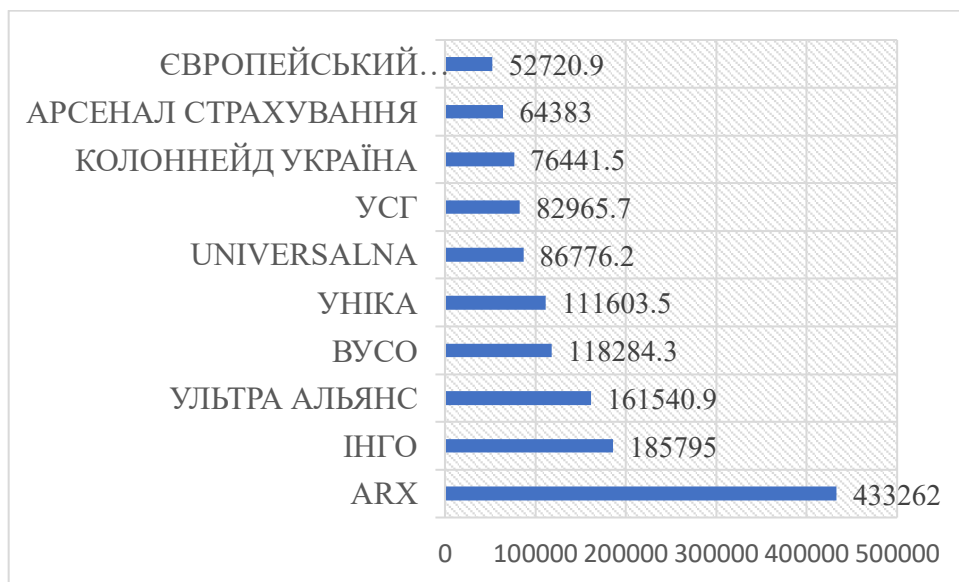

Рис. 2.1 ТОП-10 страховиків України на ринку страхування майна за 2023 р.

Джерело: розроблено автором на основі [35; 36]

Як бачимо з рис.2.1, абсолютним лідером за обсягом страхових платежів у сегменті страхування майна є компанія «ARX», яка зібрала 433,3 млн грн, що становить 11,74% її страхового портфеля. Друге місце посідає компанія «ІНГО» з

обсягом премій 185,8 млн грн та найвищим приростом серед топ-5 компаній - 83,3%. Варто відзначити компанію «UNIVERSALNA», яка демонструє найвищий рівень виплат - 47,22%, що свідчить про її клієнтоорієнтованість. Найбільший приріст страхових платежів у 2023 році показала компанія «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТРАХОВИЙ АЛЬЯНС» - 1229,72%, що може бути пов'язано з її активною експансією на ринку майнового страхування [36].

Майнове страхування є одним із ключових сегментів страхового ринку України, що демонструє значний потенціал розвитку навіть в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Для дослідження сучасного стану цього напрямку страхування доцільно проаналізувати показники діяльності провідних страхових компаній, зокрема АТ СК «ІНГО», яка є одним із лідерів ринку.

Страхова компанія «ІНГО» функціонує на ринку України понад 30 років та відзначається стабільним фінансовим становищем і диверсифікованим портфелем послуг [37]. Компанія має високі кредитні рейтинги, що підтверджує її стабільну позицію на страховому ринку України. 26 грудня 2024 року рейтингове агентство «ІВІ-Рейтинг» підтвердило довгостроковий кредитний рейтинг АТ СК «ІНГО» на рівні uaAA за національною рейтинговою шкалою [37]. Динаміка основних фінансових показників СК «ІНГО» у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка основних фінансових показників СК «ІНГО» у 2021-2023 рр., тис. грн

Показник	2021	2022	2023	Динаміка 2023/2021, %
Страхові премії	2 000 174	1 779 726	2 674 896	33,73%
Страхові відшкодування	928 250	725 795	1 136 501	22,43%
Страхові резерви	1 383 140	1 517 188	1 970 641	42,48%
Власний капітал	770 560	958 219	1 191 108	54,58%
Статутний капітал	305 543	305 543	305 543	0,00%
Високоліквідні активи	1 697 280	2 267 045	2 751 272	62,10%

Джерело: розроблено автором на основі [38; 39; 40]

Як зазначено у табл. 2.1 страхові премії зросли на 33,73% за період 2021-2023 рр., що свідчить про суттєве збільшення обсягів страхової діяльності компанії.

При цьому спостерігалось зниження страхових премій у 2022 році з подальшим значним зростанням у 2023 році, що може бути пов'язано з економічною нестабільністю в період воєнного стану в Україні.

Страхові відшкодування збільшилися на 22,43%, що є меншим темпом зростання порівняно зі страховими преміями. Це може свідчити про покращення андерайтингової політики компанії та ефективніше управління страховими ризиками.

Особливу увагу слід звернути на значне зростання страхових резервів – на 42,48%, що перевищує темп зростання страхових премій. Це свідчить про реалізацію консервативної політики формування резервів, спрямованої на забезпечення довгострокової платоспроможності та фінансової стійкості компанії. Формування достатнього обсягу страхових резервів є особливо актуальним в умовах економічної нестабільності та підвищеної волатильності фінансових ринків, що спостерігаються в Україні протягом останніх років. Підвищений рівень резервування також може розглядатися як стратегічний запобіжний захід з огляду на зростання збитковості за окремими видами страхування в галузі. Власний капітал продемонстрував найбільше зростання серед основних показників - на 54,58%, що свідчить про успішну капіталізацію прибутку та зміцнення фінансового стану компанії.

Найбільш динамічним показником у структурі фінансового стану АТ «СК «ІНГО» став власний капітал, який зріс на 54,58%. Така позитивна динаміка є результатом ефективної політики капіталізації прибутку, що сприяє зміцненню фінансової стабільності компанії та розширює її можливості щодо прийняття на страхування великих ризиків. Зростання власного капіталу також підвищує інвестиційний потенціал страховика та його конкурентоспроможність на ринку страхових послуг.

Високоліквідні активи зросли на 62,10%, що є найвищим показником динаміки серед усіх проаналізованих параметрів. Це свідчить про значне покращення ліквідності компанії та її здатності швидко виконувати фінансові

зобов'язання. Графічно динаміка фінансових показників СК «ІНГО» за 2021-2023 рр. зображено на рис. 2.2

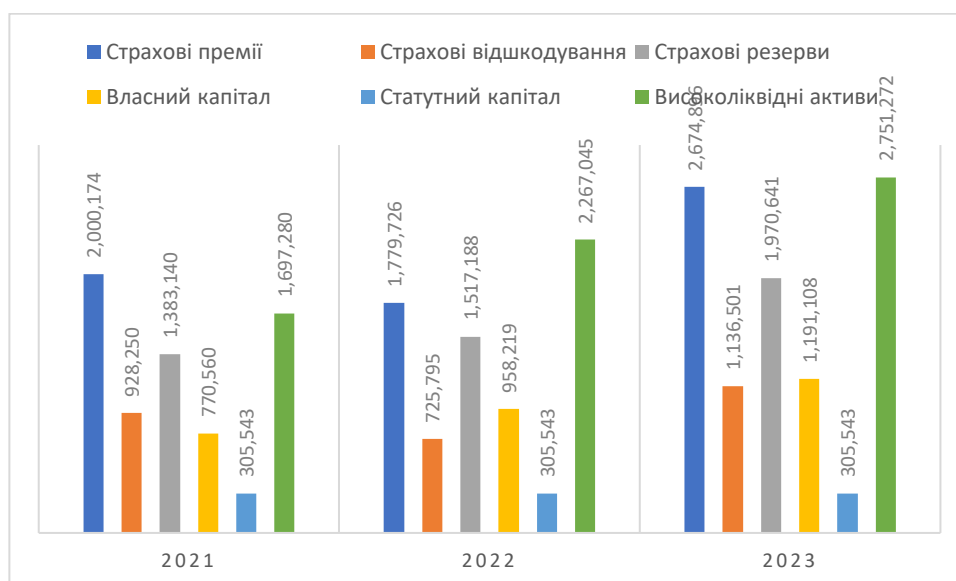

Рис. 2.2 – Динаміка основних фінансових показників СК «ІНГО» у 2021-2023 рр.,%

Джерело: розроблено автором на основі [38; 39; 40]

Аналіз динаміки на рис. 2.2 фінансових показників СК «ІНГО» за 2021-2023 роки демонструє стійке зростання компанії та зміцнення її фінансового стану. Особливо показовим є те, що темпи зростання високоліквідних активів та власного капіталу перевищують темпи зростання страхових премій та відшкодувань, що свідчить про підвищення фінансової стійкості компанії та її спроможність забезпечувати виконання страхових зобов'язань навіть в умовах економічної нестабільності.

Незважаючи на тимчасове зниження деяких показників у 2022 році, що могло бути спричинено загальною економічною ситуацією в країні, компанія продемонструвала здатність до відновлення та значного зростання у 2023 році, що вказує на ефективність її бізнес-моделі та адаптивність до ринкових умов.

У сучасних умовах економічного розвитку України майнове страхування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності як фізичних, так і юридичних осіб. СК «ІНГО», як один із провідних страховиків на вітчизняному

ринку, пропонує широкий спектр страхових продуктів у сфері майнового страхування. Аналіз страхових продуктів компанії дозволяє оцінити їх конкурентоспроможність та відповідність сучасним вимогам ринку страхових послуг (табл.2.2)

Таблиця 2.2 – Порівняльна таблиця страхових продуктів у сфері майнового страхування та супутніх послуг СК «ІНГО»

Категорія	Назва продукту	Призначення	Особливості
Автострахування (захист майна)	КАСКО	Повний захист автомобіля від широкого переліку ризиків	Забезпечує комплексний страховий захист транспортного засобу з відшкодуванням 100% збитків у межах страхової суми
	КАСКО Відбій тривоги	Додатковий захист до основного КАСКО	Включає додаткові опції захисту від ризиків, пов'язаних з тривогами та евакуацією під час повітряних нападів
	Міні КАСКО	Обмежений варіант КАСКО	Бюджетний варіант з обмеженим переліком страхових ризиків за нижчою вартістю
Страхування нерухомості	Квартира Експрес online	Страхування квартири та майна	Захист нерухомості та рухомого майна від пожеж, затоплення, крадіжок та наслідків воєнних дій (у визначених регіонах)
	Будинок Експрес	Страхування приватного будинку та майна	Комплексне покриття для захисту будівлі, внутрішнього оздоблення, інженерних комунікацій та рухомого майна
Додаткові страхові продукти	Свідомий захист	Додатковий страховий продукт до автострахування	Розширений страховий захист життя та здоров'я водія і пасажирів при ДТП з вищими лімітами відповідальності
	Пасок безпеки	Страхування від нещасних випадків на транспорті	Фінансовий захист у разі травмування або загибелі при використанні транспортного засобу

Джерело: розроблено автором на основі [36]

Страхова компанія «ІНГО» пропонує диверсифікований портфель страхових продуктів, що охоплює три ключові категорії майнового страхування: автострахування, страхування нерухомості та страхування від нещасних випадків. Така структура забезпечує різноманітні потреби клієнтів у захисті їхнього майна та відповідальності, формуючи комплексну пропозицію на ринку страхових послуг.

Найбільш розвиненим сегментом у портфелі СК «ІНГО» є автострахування, представлене сімома різними продуктами. У контексті майнового страхування особливе місце займає КАСКО (страхування наземного транспорту), яке відповідно до класифікації страхування належить до класу 3 і є видом майнового страхування, оскільки захищає транспортний засіб як майно страхувальника від пошкодження, знищення або втрати.

Варто відзначити, що компанія пропонує різні модифікації як майнового страхування (КАСКО, «КАСКО Відбій тривоги» та «Міні КАСКО»), так і страхування майнової відповідальності (Автоцивілка та Автоцивілка+), що свідчить про гнучкий підхід до формування страхових продуктів відповідно до фінансових можливостей та потреб різних категорій клієнтів.

Страхування нерухомості у портфелі «ІНГО» представлене двома основними продуктами: «Квартира Експрес online» та «Будинок Експрес». Особливістю цих продуктів є включення покриття ризиків, пов'язаних з наслідками воєнних дій, що є актуальним в сучасних умовах України. Цей факт демонструє здатність компанії адаптувати страхові продукти до актуальних ризиків та потреб клієнтів.

Страхування від нещасних випадків представлене продуктом «Пасок безпеки», який забезпечує захист водія та пасажирів транспортного засобу. Проте, порівняно з іншими категоріями, інформація про цей продукт є обмеженою, що може свідчити про меншу увагу компанії до цього напрямку або про його нішевий характер у загальному портфелі.

Важливою характеристикою страхових продуктів СК «ІНГО» є їх доступність для оформлення онлайн. Згідно з таблицею, всі продукти автострахування та страхування нерухомості можна придбати через інтернет, що відповідає сучасним тенденціям діджиталізації фінансових послуг та забезпечує зручність для клієнтів.

Аналіз назв страхових продуктів («Експрес», «online») та їх особливостей свідчить про орієнтацію компанії на швидкість оформлення та спрощення процедур страхування, що є важливим фактором конкурентоспроможності на

сучасному ринку страхових послуг, де зручність та швидкість обслуговування відіграють значну роль у виборі страховика.

Наявність у портфелі як базових, так і розширених версій страхових продуктів (Автоцивілка та Автоцивілка+, КАСКО та КАСКО Відбій тривоги) свідчить про стратегію сегментації клієнтів та пропозицію різних рівнів захисту залежно від потреб та фінансових можливостей страхувальників.

Враховуючи структуру портфеля, можна припустити, що основним напрямком майнового страхування для «ІНГО» є автострахування, тоді як страхування нерухомості та від нещасних випадків виконують допоміжну роль, доповнюючи основну пропозицію компанії та забезпечуючи комплексний страховий захист клієнтів.

Для комплексної оцінки ефективності діяльності СК «ІНГО» у сегменті майнового страхування важливо проаналізувати динаміку страхового портфеля за 2021-2023 роки. Представлені в таблиці дані відображають зміни обсягів страхових премій та структури портфеля за основними видами майнового страхування, що дозволяє оцінити тенденції розвитку компанії та її позиції на страховому ринку України. Розглянемо детальніше динаміку страхового портфеля СК «ІНГО» за видами страхування 2021-2023 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка страхового портфеля СК «ІНГО» за видами майнового страхування у 2021-2023 рр.

Вид майнового страхування	Валові премії, млн грн			Динаміка, %	Частка в портфелі, %			Зміна частки, п.п.
	2021	2022	2023		2021	2022	2023	
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	566.32	508.96	545.60	-3.7%	32.5%	28.6%	20.4%	-12.1
Страхування майна	198.87	141.16	220.15	+10.7%	11.4%	7.9%	8.2%	-3.2
Страхування вантажів	60.03	101.34	205.00	+241.5%	3.4%	5.7%	7.7%	+4.3
Страхування від вогневих ризиків	34.48	28.35	29.80	-13.6%	2.0%	1.6%	1.1%	-0.9
Страхування водного транспорту	10.30	18.60	18.10	+75.7%	0.6%	1.0%	0.7%	+0.1
Авіаційне страхування	0.83	0.17	1.25	+50.6%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0
Всього майнове страхування	870.83	798.58	1,019.90	+17.1%	49.9%	44.8%	38.1%	-11.8
Інші види страхування	353.30	558.96	744.09	+110.6%	20.3%	31.3%	27.7%	+7.4

Джерело: розроблено автором на основі [34; 35; 36; 37; 38]

Аналіз структури страхового портфеля СК «ІНГО» за видами майнового страхування у 2021-2023 рр. дозволяє виявити суттєві трансформації у пріоритетах страхової діяльності компанії. Лідером страхового портфеля протягом усього досліджуваного періоду залишається страхування наземного транспорту (КАСКО), яке у 2021 році становило 32,5% загального обсягу валових премій. Однак спостерігається поступове зниження частки цього виду страхування до 28,6% у 2022 році та до 20,4% у 2023 році. Таким чином, за трирічний період частка КАСКО у страховому портфелі зменшилася на 12,1 п.п., що свідчить про суттєву диверсифікацію діяльності страховика.

Аналіз абсолютних показників демонструє, що валові премії зі страхування наземного транспорту (КАСКО) зазнали певних коливань: від 566,32 млн грн у 2021 році до 508,96 млн грн у 2022 році з подальшим зростанням до 545,60 млн грн у 2023 році. При цьому загальна динаміка за трирічний період залишається негативною і становить -3,7%. Такі результати можуть бути обумовлені зниженням платоспроможного попиту на послуги добровільного автострахування в умовах економічної нестабільності та воєнного стану.

Вражаючи позитивну динаміку демонструє також страхування вантажів, обсяг валових премій за яким збільшився на 241,5% – з 60,03 млн грн у 2021 році до 205,00 млн грн у 2023 році. Відповідно, частка цього виду страхування у загальному портфелі зросла на 4,3 п.п. – з 3,4% до 7,7%. Це може свідчити про активізацію логістичної діяльності як всередині країни, так і в міжнародному сполученні, що потребує надійного страхового захисту.

Страхування майна демонструє позитивну динаміку за абсолютними показниками, збільшившись з 198,87 млн грн у 2021 році до 220,15 млн грн у 2023 році (+10,7%). Однак, частка цього виду страхування у загальному портфелі зменшилася на 3,2 п.п. – з 11,4% до 8,2%. Така динаміка може свідчити про наявність потенціалу для розвитку цього сегмента страхування, особливо в умовах зростання цінності матеріальних активів.

Страхування від вогневих ризиків демонструє негативну динаміку як за абсолютними показниками (-13,6%), так і за часткою в портфелі (-0,9 п.п.). Така

тенденція може бути пов'язана з переорієнтацією клієнтів на комплексні програми страхування майна, які включають покриття вогневих ризиків.

Для наочного представлення виявлених тенденцій розроблено графічні матеріали. На рис. 2.3 представлено динаміку структури страхового портфеля СК «ІНГО» за видами майнового страхування.

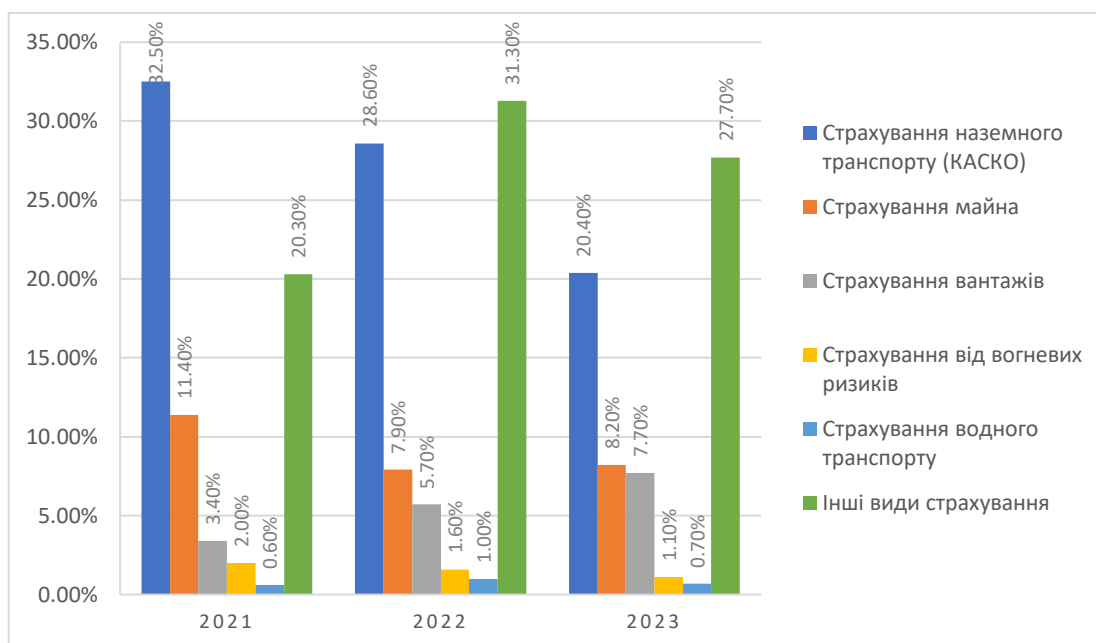

Рис. 2.3 – Структура страхового портфеля СК «ІНГО» за видами майнового страхування, 2021-2023 рр., %

Джерело: розроблено автором

Як видно з рис. 2.3, структура страхового портфеля СК «ІНГО» характеризується значною диверсифікацією з посиленням ролі таких видів страхування, як «Зелена карта» та страхування вантажів при одночасному зниженні частки КАСКО. Така трансформація свідчить про адаптацію страхової компанії до змін у зовнішньому середовищі та потреб клієнтів.

Для поглибленого аналізу динаміки валових страхових премій за окремими видами майнового страхування на рис. 2.4 представлено їх абсолютні значення у 2021-2023 рр.

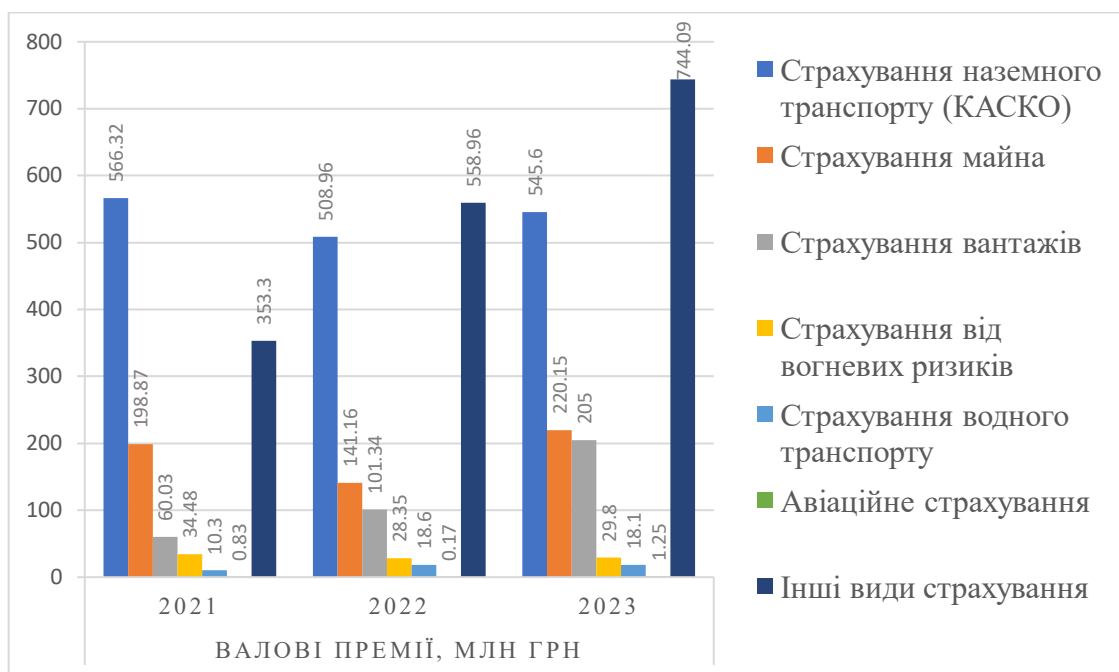

Рис. 2.4 – Динаміка валових страхових премій СК «ІНГО» за видами майнового страхування, 2021-2023 рр., млн грн

Джерело: розроблено автором

Аналіз динаміки валових страхових премій СК «ІНГО» за період 2021-2023 рр. на рис. 2.4. демонструє суттєві трансформації в структурі портфеля майнового страхування компанії. Страхування наземного транспорту (КАСКО) залишається домінуючим сегментом у портфелі компанії, попри нестабільну динаміку: після суттєвого зниження з 566,32 млн грн у 2021 році до 508,96 млн грн у 2022 році відбулося часткове відновлення до 545,60 млн грн у 2023 році.

Страхування майна демонструє стабільне зростання: з 198,87 млн грн у 2021 році до 220,15 млн грн у 2023 році (приріст на 10,7%).

Найбільш динамічним сегментом виявилось страхування вантажів, премії за яким зросли з 60,03 млн грн у 2021 році до 205,00 млн грн у 2023 році (збільшення у 3,4 рази).

Страхування від вогневих ризиків продемонструвало помірне зниження: з 34,48 млн грн у 2021 році до 29,81 млн грн у 2023 році (скорочення на 13,5%).

Сегменти страхування водного транспорту та авіаційного страхування залишаються незначними у структурі портфеля компанії, проте демонструють

помітне зростання у 2023 році порівняно з 2021-2022 рр., що може свідчити про поступове відновлення активності в цих сферах.

Загалом, структура валових страхових премій АТ «СК «ІНГО» демонструє збалансовану диверсифікацію з адаптацією до ринкових умов та потреб страхувальників в умовах підвищеної невизначеності.

Для оцінки інтенсивності змін у структурі страхового портфеля СК «ІНГО» на рис. 2.5 представлено відносну динаміку валових страхових премій за 2021-2023 рр.

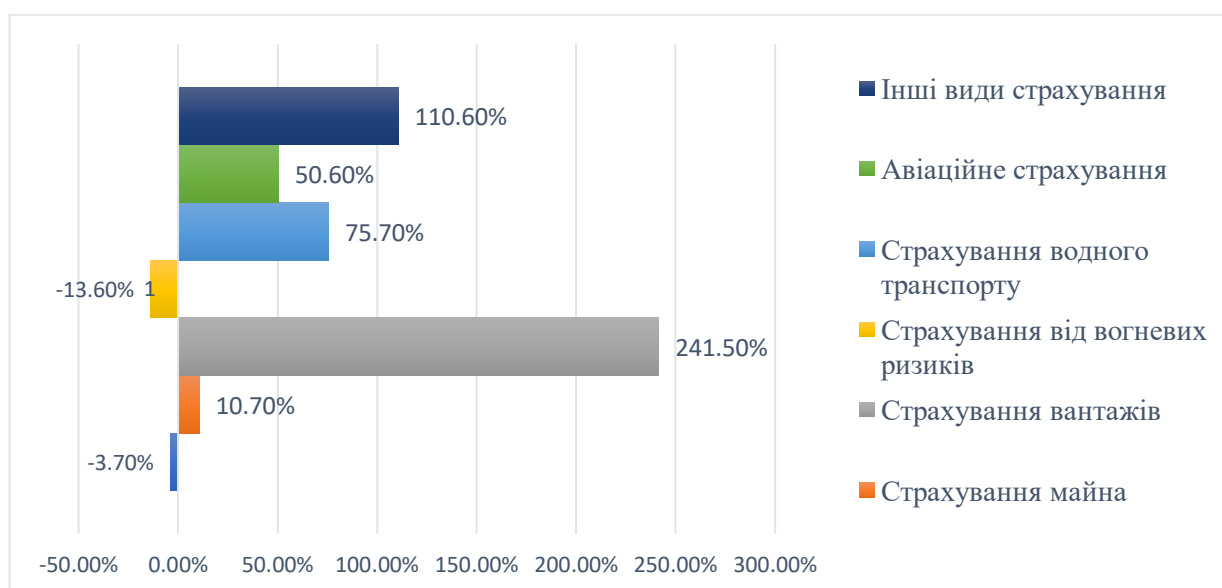

Рис. 2.5 – Відносна динаміка валових страхових премій СК «ІНГО» за видами майнового страхування, 2021-2023 рр., %

Джерело: розроблено автором

Як свідчить рис. 2.5, найбільш інтенсивними темпами зростали обсяги страхових премій за такими видами страхування, як страхування вантажів (+241,5%). Значне зростання спостерігається також у страхуванні водного транспорту (+75,7%) та авіаційному страхуванні (+50,6%), хоча їх абсолютні значення залишаються відносно невеликими.

Таким чином, аналіз динаміки та структури страхового портфеля СК «ІНГО» за видами майнового страхування у 2021-2023 рр. свідчить про суттєві трансформації в діяльності компанії, які характеризуються:

1. Зменшенням концентрації страхового портфеля за рахунок зниження частки домінуючого виду страхування (КАСКО) з 32,5% до 20,4%;

2. Суттєвим зростанням сегментів страхування вантажів, які демонструють найвищі темпи приросту валових премій;

3. Помірним зростанням страхування майна (+10,7%), яке має потенціал для подальшого розвитку;

4. Негативною динамікою страхування від вогневих ризиків, що може бути пов'язано з переорієнтацією клієнтів на комплексні програми страхування майна.

Виявлені тенденції свідчать про гнучкість страхової компанії «ІНГО» у реагуванні на зміни ринкового середовища та демонструють її здатність адаптувати структуру страхового портфеля відповідно до актуальних потреб клієнтів та викликів сучасності.

2.2 Фактори розвитку майнового страхування

Аналіз сучасного стану майнового страхування в Україні демонструє наявність значного потенціалу для розвитку цього сегменту страхового ринку. Проте незважаючи на позитивну динаміку розвитку майнового страхування в Україні, існує ряд факторів, які стримують його повноцінний розвиток. Ці фактори мають різноманітну природу – економічну, правову, соціальну та безпекову, і потребують комплексного аналізу для розробки ефективних механізмів їх подолання.

Ризики, пов'язані з воєнними діями, традиційно належать до категорії виключень у договорах страхування майна. Як зазначає М.М. Александрова, «воєнні ризики становлять собою особливу категорію ризиків, які характеризуються катастрофічним характером можливих збитків, що ускладнює їх актуарну оцінку та перестраховування» [11]. Більшість українських страхових

компаній не мали досвіду роботи з такими ризиками, що призвело до загальної неготовності ринку до нових викликів.

Разом з тим, в умовах війни значно зростає потреба в страховому захисті майна, особливо в регіонах, наближених до зони бойових дій. Проте, саме в цих регіонах спостерігається найбільший дефіцит пропозиції страхових послуг. Страхові компанії, керуючись принципами управління ризиками, змушені обмежувати свою діяльність у таких регіонах або встановлювати надто високі тарифи, що робить страхування недоступним для більшості потенційних страхувальників.

Страхування військових ризиків в Україні перебуває на етапі становлення. Лише кілька страхових компаній, серед яких і СК «ІНГО», розробили спеціальні продукти для страхування майна від воєнних ризиків, але їх пропозиції обмежені за обсягом покриття та географією дії. Крім того, такі продукти часто потребують перестрахування на міжнародних ринках, що значно підвищує їх вартість для кінцевого споживача.

Рівень збитків, завданих майну внаслідок воєнних дій, є безпрецедентним для українського страхового ринку. При цьому значна частина цих збитків залишається непокритою страхуванням, оскільки більшість договорів, укладених до початку війни, містили виключення щодо воєнних ризиків.

Окремою проблемою є оцінка збитків у зонах, де продовжуються активні бойові дії або на тимчасово окупованих територіях. Відсутність можливості здійснити об'єктивну оцінку пошкодженого майна та документально зафіксувати факт страхового випадку унеможливорює реалізацію страхових відносин у таких регіонах.

Серед економічних факторів, що стримують розвиток майнового страхування, ключову роль відіграє низький рівень платоспроможності населення. За даними Державної служби статистики України, у 2022 році реальні доходи населення (з урахуванням інфляції) скоротилися на 14,1% [41]. Хоча у 2023 році, за даними Національного банку України, спостерігалось певне відновлення реальних доходів, однак їх рівень все ще залишався нижчим за довоєнний період.

Інфляційні процеси також істотно вплинули на купівельну спроможність населення. У 2022 році рівень інфляції в Україні досяг 26%, а інфляція за весь рік склала 26,6% [42]. Хоча впродовж 2023 року інфляція значно знизилась - до 5,1% у грудні 2023 року, а середньорічна інфляція становила 12,9% порівняно з 20,2% роком раніше [42]. Але навіть за таких умов, спостерігалася переорієнтація витрат домогосподарств на базові потреби, що негативно вплинуло на попит на страхові послуги, зокрема у сфері майнового страхування.

Економічна нестабільність також негативно впливає на бізнес, який в умовах скорочення ринків збуту та підвищення операційних витрат змушений оптимізувати витрати, в тому числі на страхування майна. Згідно з даними Національного банку України, у першому півріччі 2022 року загальні валові страхові премії скоротилися на 28% порівняно з аналогічним періодом 2021 року і становили 17,6 млрд грн [43]. Протягом 2022 року загальний розмір валових страхових премій скоротився до 39,6 млрд грн.

Кількість укладених договорів страхування також зазнала суттєвих змін. За даними Національного банку України, відбулося помітне скорочення кількості страховиків на ринку: станом на 1 вересня 2022 року на ринку працювало 140 страхових компаній, тоді як до початку повномасштабного вторгнення їх було більше [43]. Станом на 2023 рік їх кількість скоротилася до 115, а в першому півріччі 2024 року - до 90 компаній [44]. Така динаміка свідчить про значне зменшення пропозицій страхових послуг на ринку, зокрема й у сегменті майнового страхування юридичних осіб.

Характерно, що у структурі страхового портфеля відбувається переорієнтація з традиційних видів страхування на нові, більш актуальні в умовах війни. Зокрема, у першому півріччі 2022 року найбільшу частку (44% або 7,6 млрд грн) страхових премій становило автострахування, тоді як страхування майна від вогневих та інших ризиків зазнало суттєвого падіння [43]. У 2023 році спостерігалось певне відновлення у цьому сегменті - премії зі страхування майна та вогневих ризиків зросли на 40% порівняно з 2022 роком, проте цей продукт досі не досяг довоєнного рівня.

Ця тенденція підтверджує, що в умовах економічної нестабільності та воєнного стану бізнес вимушений переглядати свої страхові програми, часто відмовляючись від добровільного страхування майна на користь обов'язкових видів страхування або зменшуючи страхове покриття.

Недосконалість законодавчої бази в сфері майнового страхування є одним з ключових чинників, що стримують розвиток майнового страхування в Україні. Прийняття нового Закону України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX [5], який набрав чинності з 01.01.2024, лише частково вирішило наявні проблеми, оскільки потребує ще розробки і впровадження значної кількості підзаконних нормативних актів.

Особливо гостро стоїть проблема регулювання страхування від воєнних ризиків. Як зазначає А.С. Марина, «відсутність чіткого нормативного регулювання страхування воєнних ризиків створює правову невизначеність як для страховиків, так і для страхувальників, що стримує розвиток цього сегменту страхового ринку» [7]. До цього часу відсутні єдині стандарти щодо класифікації воєнних ризиків, методології оцінки збитків, спричинених воєнними діями, та механізмів урегулювання таких збитків.

Зміни регуляторного середовища, зокрема перехід функцій нагляду за страховим ринком від Нацкомфінпослуг до Національного банку України у 2020 році, також впливають на діяльність страховиків. З одного боку, це сприяє очищенню ринку від недобросовісних гравців та підвищенню вимог до фінансової стійкості страхових компаній. З іншого – адаптація до нових регуляторних вимог потребує значних ресурсів і часу, що може відволікати страховиків від розвитку нових продуктів і розширення клієнтської бази.

Певні нормативні обмеження існують також у сфері перестрахування, що особливо важливо для майнового страхування, де розмір потенційних збитків може бути значним. Обмеження щодо перестрахування у нерезидентів, зокрема вимоги до рейтингів перестраховиків та необхідність отримання індивідуальних ліцензій, ускладнюють процес розміщення ризиків на міжнародних ринках перестрахування,

що особливо актуально для страхування великих промислових об'єктів та інфраструктури.

Законодавчі перешкоди існують і в сфері обов'язкового страхування майна. Як зазначають І.Є. Януль та Т.С. Касьянюк., «в Україні, на відміну від розвинених країн, система обов'язкового страхування майна є недостатньо розвинуеною, що обмежує можливості формування культури страхування серед населення та бізнесу» [24]. Наприклад, відсутність обов'язкового страхування житла від катастрофічних ризиків, включаючи природні катаклізми та техногенні аварії, призводить до неготовності населення до таких подій та перекладає відповідальність за відшкодування збитків на державний бюджет.

Соціально-психологічні фактори, зокрема низький рівень страхової культури та недовіра до фінансових інститутів, є вагомими перешкодами для розвитку майнового страхування в Україні. Історичний досвід, пов'язаний з економічними кризами та банкрутством фінансових установ, сформував у багатьох українців скептичне ставлення до страхових компаній. Як зазначають Коніна М.О. та Янковський В.А., «недовіра населення до страхових компаній є одним з ключових бар'єрів для розвитку страхування майна громадян в Україні» [25]. Ця недовіра посилюється випадками відмов у виплаті страхового відшкодування або затягування процесу врегулювання страхових випадків, про які часто повідомляють засоби масової інформації.

Крім того, значна частина населення має обмежені знання про страхові продукти та послуги, не усвідомлює реальних ризиків, пов'язаних з їхнім майном, та не вміє оцінити потенційні збитки від різних страхових випадків. Це призводить до недооцінки ролі страхування як механізму управління ризиками та, відповідно, до низького попиту на страхові послуги.

Недостатній рівень розвитку інфраструктури оцінки збитків, зокрема обмежена кількість професійних незалежних експертів у регіонах, також ускладнює процес урегулювання страхових випадків і знижує довіру страхувальників до страхових компаній.

Для комплексного розуміння проблематики розвитку майнового страхування доцільно систематизувати виявлені стримуючі фактори та оцінити їх вплив на різні аспекти страхової діяльності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Систематизація факторів, що стримують розвиток майнового страхування в Україні

Група факторів	Фактори	Вплив на розвиток майнового страхування
Воєнні та безпекові	- Ризики, пов'язані з військовими діями - Обмеження діяльності в окремих регіонах - Складність оцінки збитків у зонах бойових дій - Відсутність достатньої перестраховальної ємності для воєнних ризиків	- Зростання вартості страхування - Обмеження географії надання послуг - Виключення воєнних ризиків з покриття - Недоступність страхування для об'єктів у зонах підвищеного ризику
Економічні	- Низький рівень платоспроможності населення - Економічна нестабільність та інфляція - Обмежені фінансові можливості страховиків	- Зниження попиту на страхові послуги - Проблема недострахування - Обмеження довгострокового страхування
Правові та регуляторні	- Недосконалість законодавчої бази - Відсутність стандартів для страхування воєнних ризиків - Регуляторні обмеження щодо перестрахування - Недостатній розвиток обов'язкового страхування майна	- Правова невизначеність у нових сегментах - Складність розробки нових продуктів - Обмеження можливостей передачі ризиків - Низький рівень проникнення страхування
Соціально-психологічні	- Низький рівень страхової культури - Недовіра до фінансових інститутів - Обмежені знання про страхові продукти	- Низький попит на добровільне страхування - Неусвідомлення реальних ризиків - Ігнорування потреби в страховому захисті
Інфраструктурні та технологічні	- Недостатня розвиненість страхової інфраструктури - Відсутність актуальних баз даних - Недостатня кількість професійних оцінювачів та експертів	- Обмежений доступ до страхових послуг - Неконкурентоспроможність на сучасному ринку - Складність встановлення справедливих тарифів - Затягування процесу врегулювання збитків

Джерело: розроблено автором на основі [7, 23, 24, 25, 26]

Як видно з табл. 2.4, розвиток майнового страхування в Україні стримується комплексом взаємопов'язаних факторів, які впливають на всі аспекти страхової діяльності – від розробки продуктів до андерайтингу та врегулювання збитків. Особливо негативний вплив мають воєнні та безпекові фактори, які не лише створюють нові виклики для страховиків, але й посилюють дію інших стримуючих факторів, зокрема економічних та соціально-психологічних.

Ситуація погіршується також через відсутність системного підходу до розв'язання зазначених проблем. Як зазначають Слободянюк О.В. та Толкачева Г.В., «для подолання бар'єрів розвитку майнового страхування необхідна комплексна стратегія, яка б охоплювала не лише удосконалення законодавчої бази та регуляторного середовища, але й заходи щодо підвищення фінансової грамотності населення, розвитку страхової інфраструктури та впровадження сучасних технологій» [9].

Таким чином, подолання виявлених стримуючих факторів потребує скоординованих зусиль всіх учасників страхового ринку – страхових компаній, регулятора, професійних об'єднань, а також держави в цілому. Лише такий комплексний підхід дозволить забезпечити стійкий розвиток майнового страхування в Україні та підвищити його роль у забезпеченні фінансової стабільності як бізнесу, так і домогосподарств.

2.3 Перспективи розвитку майнового страхування в Україні

Незважаючи на наявність суттєвих стримуючих факторів, розвиток майнового страхування в Україні має значний потенціал. Для його реалізації необхідно розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на подолання виявлених проблем та створення сприятливих умов для зростання цього сегменту страхового ринку.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку майнового страхування в Україні є адаптація страхових продуктів до реалій воєнного часу. Страхові компанії поступово накопичують досвід роботи з воєнними ризиками та розробляють інноваційні продукти, які враховують нові реалії.

СК «ІНГО», як один із лідерів ринку, активно працює над розробкою та впровадженням спеціалізованих продуктів для страхування майна від воєнних ризиків. Як зазначається в інформаційних матеріалах компанії, «у 2024 році ІНГО отримала 2 місце в категорії «Лідер у страхуванні воєнних ризиків», що підтверджує її провідну роль у розвитку цього інноваційного напрямку страхування».

Одним із ключових чинників підвищення ефективності та доступності майнового страхування є активне впровадження сучасних технологій. Діджиталізація страхових процесів дозволяє знизити адміністративні витрати, підвищити швидкість обслуговування клієнтів та зробити страхові послуги більш доступними для широкого кола споживачів.

В умовах загальної цифрової трансформації економіки України, АТ «СК «ІНГО» активно впроваджує інноваційні технології у свою діяльність. Компанія розробила мобільний додаток, який дозволяє клієнтам отримувати доступ до страхових послуг в режимі онлайн.

Цифрова трансформація охоплює всі аспекти діяльності СК «ІНГО», включаючи:

1. Онлайн-страхування та дистанційне обслуговування клієнтів.
2. Цифрову обробку страхових випадків.
3. Використання сучасних технологій для оцінки ризиків.
4. Впровадження інноваційних продуктів [36].

У сфері страхування агробізнесу, який є одним із пріоритетних напрямків діяльності компанії, ІНГО використовує супутниковий моніторинг для більш точної оцінки ризиків [33]. Це дозволяє компанії пропонувати клієнтам більш точні та справедливі умови страхування.

Стратегічні перспективи розвитку АТ «СК «ІНГО» пов'язані з подальшим зміцненням позицій на ринку страхових послуг України та розширенням спектру інноваційних страхових продуктів. Компанія планує продовжувати впровадження цифрових технологій, що дозволить підвищити якість обслуговування клієнтів та оптимізувати бізнес-процеси.

Одним із ключових напрямків розвитку є розширення програм страхування воєнних ризиків, які є особливо актуальними в сучасних умовах. ІНГО була однією з перших страхових компаній, яка запропонувала покриття воєнних ризиків у різних видах страхування [46].

Також компанія планує розвивати напрямок медичного страхування, який вже зараз займає значну частку в страховому портфелі. ІНГО активно працює над розширенням мережі партнерських медичних закладів та покращенням якості медичного асистансу.

Розвиток майнового страхування в Україні потребує подальшого удосконалення нормативно-правової бази, яка б створювала сприятливі умови для впровадження інноваційних продуктів та забезпечувала належний захист прав страхувальників. На основі аналізу сучасного стану та перспективних напрямків розвитку майнового страхування можна визначити основні тенденції, які будуть характеризувати цей сегмент страхового ринку України в найближчі роки (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Прогнозовані тенденції розвитку майнового страхування в Україні

Тенденція	Характеристика	Очікуваний результат
1	2	3
Диверсифікація страхових продуктів	Розробка продуктів страхування майна з покриттям воєнних ризиків (напр., «Квартира Експрес online» від СК «ІНГО»). Впровадження мікрострахування для майна з низькими страховими сумами Створення комплексних програм захисту для бізнесу з покриттям кібер-ризиків. Розробка продуктів для захисту альтернативних джерел енергії.	Зростання частки застрахованого майна до 25-30% до 2027 року. Формування нових сегментів ринку з потенціалом росту 15-20% щорічно. Збільшення доступності страхування для малого бізнесу і громадян з низьким доходом.

1	2	3
Інтеграція технологій штучного інтелекту та аналізу даних	Впровадження AI для автоматичної оцінки об'єктів страхування через фото/відео. Використання чат-ботів для первинного опрацювання страхових випадків. Застосування предиктивної аналітики для оцінки ймовірності настання страхових випадків. AI-системи для виявлення шахрайства.	Скорочення часу оформлення договору на 60-70%. Зниження операційних витрат на 20-25%. Зменшення виплат за фіктивними страховими випадками на 30-35%. Індивідуалізація тарифів з точністю до 95%.
Розвиток параметричного страхування	Програми страхування сільськогосподарських ризиків з виплатами при досягненні певного рівня опадів/посухи. Параметричне страхування будівель від землетрусів з виплатами при перевищенні граничних показників сейсмометрів. Страхування бізнесу з виплатами при відключенні електроенергії на визначений період.	Скорочення терміну розгляду страхових випадків з тижнів до годин Зниження адміністративних витрат на врегулювання на 40-45%. Підвищення рівня задоволеності клієнтів до 90%.
Посилення ролі перестрахування	Створення спеціалізованого перестрахового пулу для воєнних ризиків в Україні. Залучення глобальних перестраховиків до роботи з українськими компаніями (Munich Re, Swiss Re). Розвиток альтернативного перестрахування через випуск катастрофічних облігацій.	Збільшення лімітів відповідальності за майновими ризиками до 500-700 млн грн. Зниження волатильності фінансових результатів страховиків на 30-40%. Збільшення надійності виплат за великими збитками до 99%.
Консолідація страхового ринку	Об'єднання середніх страховиків для збільшення капіталу. Поглинання невеликих регіональних компаній лідерами ринку. Вихід з ринку неефективних компаній з низькою капіталізацією. Злиття IT-систем і баз даних страхових компаній	Скорочення кількості страховиків на 25-30% (до 40-45 компаній). Збільшення середнього розміру активів на 50-60%. Підвищення середнього рівня платоспроможності на 40%.
Інтеграція з іншими фінансовими послугами	Банківсько-страхові продукти «іпотека + страхування нерухомості» з єдиним інтерфейсом. Інтеграція страхових продуктів з інвестиційними платформами. Програми лояльності з бонусами між фінансовими установами. Комплексне обслуговування клієнтів у єдиних центрах.	Збільшення рівня перехресних продажів на 30-35%. Зниження вартості залучення клієнтів на 20-25%. Зростання рівня утримання клієнтів до 85-90%.

1	2	3
Впровадження ESG-принципів	Страхові програми для «зелених» будівель з преміальними знижками. Спеціальні продукти для енергоефективної модернізації майна. Знижки для клієнтів, що дотримуються ESG-принципів. Страхування ризиків, пов'язаних зі зміною клімату	Зростання частки «зелених» страхових продуктів до 15-20% портфеля. Залучення інвестицій у сталі проекти на 5-7 млрд грн щорічно. Формування позитивного іміджу страхової галузі.

Джерело: розроблено автором на основі джерела [48]

Визначені тенденції у табл. 2.5 розвитку майнового страхування в Україні охоплюють не лише технологічні інновації, але й структурні зміни у самому ринку, диверсифікацію продуктів та інтеграцію з іншими секторами фінансової системи.

Найбільш значущою тенденцією з точки зору впливу на доступність страхового захисту є диверсифікація страхових продуктів, що передбачає розробку рішень для покриття воєнних ризиків та впровадження мікрострахування. Очікуване зростання частки застрахованого майна до 25-30% до 2027 року суттєво підвищить рівень захищеності майнових інтересів як бізнесу, так і громадян.

Технологічні інновації, зокрема інтеграція штучного інтелекту та аналізу даних, матимуть найбільший вплив на операційну ефективність страхового бізнесу. Скорочення часу оформлення договорів на 60-70% та зниження операційних витрат на 20-25% сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності страхових компаній та зниженню вартості страхових послуг для кінцевих споживачів.

Розвиток параметричного страхування може стати революційним кроком у трансформації процесів врегулювання збитків. Скорочення термінів розгляду страхових випадків з тижнів до годин не лише підвищить задоволеність клієнтів до 90%, але й радикально змінить сприйняття страхування як складного і бюрократизованого процесу.

З точки зору фінансової стабільності ринку найважливішими є тенденції консолідації та посилення ролі перестрахування. Скорочення кількості страховиків на 25-30% при одночасному збільшенні їх капіталізації на 50-60% забезпечить формування потужних гравців, здатних приймати на страхування більші ризики та зменшить ймовірність невиконання страхових зобов'язань.

Інтеграція з іншими фінансовими послугами відкриває нові канали дистрибуції та створює синергетичний ефект, що знаходить відображення у прогнозованому зростанні рівня перехресних продажів на 30-35% та підвищенні рівня утримання клієнтів до 85-90%.

Впровадження ESG-принципів відповідає глобальним трендам соціально відповідального бізнесу та сталого розвитку, що не лише сприятиме формуванню позитивного іміджу страхової галузі, але й стимулюватиме клієнтів до впровадження екологічних та енергоефективних рішень [49, с.269].

На основі аналізу сучасного стану, факторів, що стримують розвиток, та перспективних напрямків розвитку майнового страхування, можна визначити ключові стратегічні пріоритети, які дозволять забезпечити стійкий розвиток цього сегменту страхового ринку України (рис. 2.6).

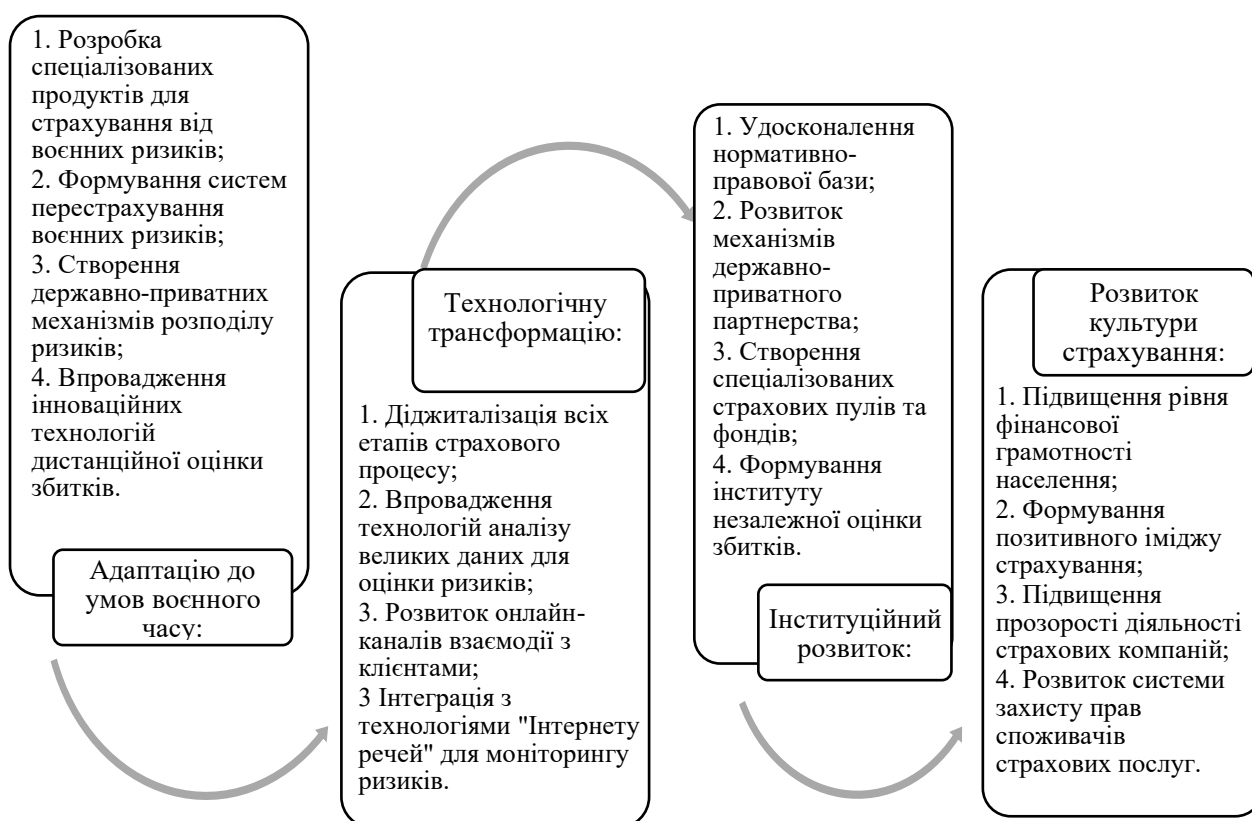

Рис. 2.6 – Стратегічні пріоритети розвитку майнового страхування в Україні

Джерело: розроблено автором

Реалізація цих стратегічних пріоритетів дозволить забезпечити стійкий розвиток майнового страхування в Україні, підвищити його роль у забезпеченні фінансової стабільності бізнесу та домогосподарств, а також сприяти інтеграції українського страхового ринку до європейського фінансового простору [51].

Таким чином, незважаючи на наявність значних викликів, майнове страхування в Україні має суттєвий потенціал для розвитку. Реалізація цього потенціалу потребує скоординованих зусиль всіх учасників страхового ринку – страхових компаній, регулятора, професійних об'єднань, а також держави в цілому. Лише такий комплексний підхід дозволить забезпечити ефективний розвиток майнового страхування та його перетворення на дієвий інструмент управління ризиками в умовах нестабільного економічного та політичного середовища.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження щодо майнового страхування та чинників його розвитку в Україні можна сформулювати наступні висновки:

1. Майнове страхування є механізмом захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, спрямованим на компенсацію збитків, які виникають внаслідок пошкодження або знищення майна при настанні страхових випадків. Необхідність майнового страхування зумовлена об'єктивними та суб'єктивними факторами, серед яких: потреба у відшкодуванні збитків, забезпечення безперервності господарської діяльності, наявність природних, техногенних та соціально-економічних ризиків.

2. У сучасних умовах економічної та політичної нестабільності, посилених воєнними діями, майнове страхування відіграє критично важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості суб'єктів господарювання та захисті майнових інтересів населення. Майнове страхування сприяє забезпеченню безперервності виробничих процесів, формуванню довгострокових інвестиційних ресурсів, зниженню навантаження на державний бюджет та підтримці соціальної стабільності.

3. Майнове страхування відповідно до Закону України «Про страхування» включає такі класи: страхування наземних транспортних засобів (клас 3), страхування залізничного рухомого складу (клас 4), страхування повітряних суден (клас 5), страхування водних суден (клас 6), страхування вантажів та багажу (клас 7), страхування від вогневих ризиків та стихійних явищ (клас 8), страхування іншого майна (клас 9). Найбільш популярними видами є страхування наземного транспорту (КАСКО) та страхування майна від вогневих ризиків.

4. На основі дослідження продуктів майнового страхування СК «ІНГО» виявлено, що найбільш розвиненим сегментом є автострахування, зокрема КАСКО, КАСКО Відбій тривоги та Міні КАСКО. Особливістю страхових продуктів компанії є включення покриття ризиків, пов'язаних з наслідками воєнних дій, що

свідчить про здатність компанії адаптувати страхові продукти до актуальних ризиків та потреб клієнтів.

5. Здійснено аналіз фінансових показників СК «ІНГО» за 2021-2023 рр., який виявив позитивну динаміку: страхові премії зросли на 33,73%, страхові відшкодування – на 22,43%, страхові резерви – на 42,48%, власний капітал – на 54,58%, високоліквідні активи – на 62,10%. Найбільш динамічними видами майнового страхування є страхування вантажів (зростання на 241,5%), страхування водного транспорту (зростання на 75,7%) та авіаційне страхування (зростання на 50,6%).

6. Виявлено п'ять груп стримуючих факторів: воєнні та безпекові (пов'язані з військовими діями, обмеженням діяльності в окремих регіонах), економічні (низький рівень платоспроможності населення, економічна нестабільність), правові та регуляторні (недосконалість законодавчої бази, відсутність стандартів для страхування воєнних ризиків), соціально-психологічні (низький рівень страхової культури, недовіра до фінансових інститутів) та інфраструктурні (недостатній рівень діджиталізації, обмежений доступ до актуальних баз даних).

7. Визначено ключові тенденції розвитку: диверсифікація страхових продуктів, інтеграція технологій штучного інтелекту та аналізу даних, розвиток параметричного страхування, посилення ролі перестрахування, консолідація страхового ринку, інтеграція з іншими фінансовими послугами та впровадження ESG-принципів. Розроблено стратегічні пріоритети розвитку майнового страхування, які передбачають адаптацію до умов воєнного часу, розвиток державно-приватного партнерства, впровадження інноваційних технологій, удосконалення нормативно-правової бази та підвищення страхової культури населення.

8. На основі проведеного дослідження сформульовано конкретні пропозиції щодо розвитку майнового страхування в Україні:

- розробити та запровадити державну програму субсидування страхових премій для власників житла у регіонах підвищеного ризику;

- створити державно-приватний перестраховий пул для страхування воєнних ризиків з частковою державною гарантією;
- адаптувати нормативно-правову базу для врегулювання страхових випадків у зонах, де неможливо фізично здійснити огляд пошкодженого майна;
- запровадити податкові пільги для страхувальників, які страхують майно від катастрофічних ризиків;
- розробити єдину методологію оцінки збитків внаслідок воєнних дій;
- створити інформаційну платформу для обміну даними між страховиками щодо оцінки ризиків та врегулювання збитків;
- впровадити програми підвищення фінансової грамотності населення з акцентом на важливості страхового захисту майна;
- розвивати цифрові канали дистрибуції страхових продуктів, включаючи мобільні додатки та онлайн-платформи;
- запровадити обов'язкове страхування майна від катастрофічних ризиків для об'єктів критичної інфраструктури;
- розробити спеціальні страхові продукти для малого та середнього бізнесу з покриттям воєнних ризиків за доступними тарифами.

9. Практична значущість отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення механізму майнового страхування та обґрунтуванні перспективних напрямів його подальшого розвитку в Україні. Запропоновані підходи можуть бути використані страховими компаніями для оптимізації страхових продуктів, органами державного регулювання для удосконалення нормативно-правової бази страхової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76863/1/Zhuravka_strakhuvannia.pdf (дата звернення: 10.03.2025).
2. Наливайко Д. В. Страхування майна в умовах економічних перетворень. *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 106–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2018_10_23 (дата звернення: 11.03.2025).
3. Федорович І. Аналіз надання страхових послуг з майнових видів страхування. *Економічний аналіз*. 2024. Т. 34, № 1. С. 191–201. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/5954/6565657354> (дата звернення: 12.03.2025).
4. Матвійчук Л. О. Механізм організації майнового страхування в Україні. Проривні інновації на страховому ринку України : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 27 жовт. 2021 р.). Київ : КНЕУ, 2021. С. 25–30. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/5c97900b-c629-4afa-9566-91a1311c2b64> (дата звернення: 13.03.2025).
5. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20/stru#Stru> (дата звернення: 14.03.2025).
6. Романчик Т. В. Небезпека, загроза, ризик: аналіз термінологічного апарату теорії економічної безпеки. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2020. № 17. С. 257–267. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/e3bef7ca-097d-49aa-b717-e27b52e7ca81/download> (дата звернення: 15.03.2025).
7. Марина А. С., Пеценко М. В. Страховий ринок України в умовах війни. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 5(05). С. 44–51. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/145> (дата звернення: 16.03.2025).

8. Рудь І., Агарков Д. Напрями розвитку страхового ринку України в умовах війни. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3, № 3. С. 10–18. URL: <https://isg-journal.com/isjmef/article/download/720/403/740> (дата звернення: 17.03.2025).
9. Слободянюк О. В., Толкачева Г. В. Страхування як запорука відшкодування збитків при пошкодженні та втраті майна. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2016. Т. 15, вип. 1. С. 202–221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2016_15_1_16 (дата звернення: 18.03.2025).
10. Показники пожеж у 2023 році. URL: <https://skilky-skilky.info/u-2023-rotsi-kilkist-pozhezh-skorotylasia-na-16/> (дата звернення: 19.03.2025).
11. Александрова М. М. Зміст воєнних ризиків у страхуванні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/187.pdf> (дата звернення: 19.03.2025).
12. Підсумки страхового ринку України. Insurance TOP визначив страховиків-лідерів за 1К 2024. URL: <https://forinsurer.com/news/24/07/23/44053> (дата звернення: 20.03.2025).
13. Обсяги послуг страховиків життя та кредитування фінкомпаніями зростали – Огляд небанківського фінансового сектору за IV квартал. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-poslug-strahovikiv-jittya-ta-kredituvannya-finkompaniyami-zrostali--oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-za-iv-kvartal> (дата звернення: 21.03.2025).
14. Damages to Ukraine's infrastructure due to the war have risen to \$170 billion — KSE Institute estimate as of November 2024 - Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/about-the-school/news/damages-to-ukraine-s-infrastructure-due-to-the-war-have-risen-to-170-billion-kse-institute-estimate-as-of-november-2024> (дата звернення: 22.03.2025).
15. Зубко Г. Страхування інфраструктури під час та після війни. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/03/9/697856/> (дата звернення: 23.03.2025).

16. Мінекономіки та НБУ презентували систему страхування воєнних ризиків. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=aabc6cca-645b-4cdd-9229-324780878348&title=StrakhuvanniaVonnikhRizikiv> (дата звернення: 24.03.2025).
17. Брюховецька І. О. Класифікація страхування майна громадян. *Молодий вчений*. 2016. № 9(36). С. 19–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_9_7 (дата звернення: 21.03.2025).
18. Глухова В. І., Петрова І. В., Гомулко Н. В. Аналіз стану майна в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 24. С. 344–347. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/24_2018_ukr/60.pdf (дата звернення: 22.03.2025).
19. Кривошлик Т. Д. Економічна сутність та особливості класифікації автотранспортного страхування. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 1(15). С. 256–268. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3356/3371> (дата звернення: 23.03.2025).
20. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навчальний посібник. Кропивницький : ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/80338856-01e5-4c63-bab1-57c0afa921f1/content> (дата звернення: 24.03.2025).
21. Страхова діяльність : метод. реком. / уклад.: О. М. Гладчук, С. С. Кучерівська. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 80 с. URL: [https://archer.chnu.edu.ua/...](https://archer.chnu.edu.ua/) (дата звернення: 25.03.2025).
22. Гринюк О. В. Цивільно-правові аспекти майнового страхування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 20 с. URL: [https://irbis-nbuv.gov.ua/...](https://irbis-nbuv.gov.ua/) (дата звернення: 26.03.2025).
23. Косова Т. Д., Слободянюк О. В. Формалізація розвитку сегменту майнового та ризикового страхування. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 33(1). С. 336–342. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_33%281%29_41 (дата звернення: 27.03.2025).

24. Януль І. Є., Касьянюк Т. С. Досвід зарубіжних країн у галузі страхування майна. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 6. С. 68–73. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2017/15.pdf (дата звернення: 28.03.2025).
25. Коніна М. О., Янковський В. А. Страхування майна громадян: особливості та перспективи розвитку. *Інтернаука*. 2017. № 16(1). С. 60–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_16%281%29_17 (дата звернення: 29.03.2025).
26. Барабаш Л. В. Функціонування ринку страхування майна в Україні. *Review of transport economics and management*. 2020. Вип. 3(19). С. 177–188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdnuzt_pet_2020_3_18 (дата звернення: 30.03.2025).
27. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 31.03.2025).
28. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
29. Кодекс торговельного мореплавства України : Закон України від 23.05.1995 № 176/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. №№ 47–52. Ст. 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-vr#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
30. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 09.02.2012 № 4391-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 41. Ст. 491. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text> (дата звернення: 03.04.2025).
31. Страхові послуги: у схемах і таблицях : навч. посібн. / уклад.: М. П. Федішин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 208 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8406> (дата звернення: 01.05.2025).
32. Короткий огляд страхового ринку за 2023 від НАСУ. URL: <https://nasu.com.ua/korotkyj-oglyad-strahovogo-ryнку-za-2023-vid-nasu/> (дата звернення: 06.05.2025).

33. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення: 09.05.2025).
34. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 09.05.2025).
35. Обсяги послуг страховиків життя та кредитування фінкомпаніями зростали – Огляд небанківського фінансового сектору за IV квартал. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/> (дата звернення: 09.05.2025).
36. Рейтинг страхових компаній України за видами страхування. URL: <https://forinsurer.com/ratings> (дата звернення: 09.05.2025).
37. Офіційний сайт СК «ІНГО». URL: <https://ingo.ua/en> (дата звернення: 09.05.2025).
38. Річний звіт СК «ІНГО» за 2021 рік. URL: https://ingo.ua/cms/image/uploads/INGO_Annual_report_2021_UKR_d380d96d2f.pdf (дата звернення: 09.05.2025).
39. Річний звіт СК «ІНГО» за 2022 рік. URL: https://ingo.ua/cms/image/uploads/INGO_Annual_Report_2022_UKR_fdc7b9844d.pdf (дата звернення: 09.05.2025).
40. Річний звіт СК «ІНГО» за 2023 рік. URL: https://ingo.ua/cms/image/uploads/INGO_Annual_Report_2023_UKR_23c399b2ba.pdf?v=1720180843884 (дата звернення: 09.05.2025).
41. Доходи населення та економіка України скоротилися під час війни | РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/derzhstat-utochniv-dani-shchodo-ekonomiki-1704090667.html> (дата звернення: 09.05.2025).
42. Інфляція в Україні в 2023 році - зміни та прогнози на 2024 рік / NV. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/inflyaciya-v-ukrajini-v-2023-roci-zmini-ta-prognozi-na-2024-rik-50383127.html> (дата звернення: 09.05.2025).
43. Національний банк підбив підсумки роботи страхового ринку у першому півріччі 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidbiv-pidsumki-roboti-strahovogo-rinku-u-pershomu-pivrichchi-2022-roku> (дата звернення: 09.05.2025).

44. Огляд страхового ринку України за 1 півр. 2024 р. премії зросли до 24,2 млрд грн. URL: <https://forinsurer.com/news/24/09/26/44250> (дата звернення: 09.05.2025).

45. Показники діяльності з видів добровільного страхування, інших, ніж страхування життя за 2021 рік. URL: https://ingo.ua/cms/image/uploads/Rozdil_3_2021_721b6f8117.pdf?v=1698052425019 (дата звернення: 09.05.2025).

46. Показники діяльності з видів добровільного страхування, інших, ніж страхування життя за 2022 рік. URL: https://ingo.ua/cms/image/uploads/Rozdil_3_4_2022_6092978552.pdf?v=1698069126698 (дата звернення: 09.05.2025).

47. СК ІНГО отримала низку нагород в рейтингу фінансових компаній за версією ТОП-100 та Delo.ua. URL: <https://ingo.ua/news/sk-ingo-otrimala-nizku-nagorod-v-rejtingu-finansovih-kompanij-za-versiyeyu-top-100-ta-delo-ua> (дата звернення: 09.05.2025).

48. Розгон О. Цифрова платформа як інструмент функціонування мережі трансферу технологій. *Право та інновації*. 2023. № 2(42). С. 21-34. URL: <https://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/984> (дата звернення: 09.05.2025).

49. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С.Осадець. Вид.3-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2006. 599 с.

50. Страхові послуги: [підручник] / [С.С.Осадець, Т.М.Артюх, О.О.Гаманкова та ін.]: кер. авт. кол. й наук. ред. проф. Осадець С.С. і доц. Т.М.Артюх. К.: КНЕУ, 2007. 464 с.

51. Фідіяєва М.А., Майнове страхування в умовах воєнного стану: перешкоди та інноваційні можливості розвитку. Новітні тренди розвитку страхового ринку: синергія інновацій та фінансової безпеки: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Київ, 15 травня 2025 р. Київ, КНЕУ, 2025. С.173-175. URL:

https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/2024kbss/ZBD086D0A0NIK_mater_VII_MD196zhnar_konferen_15_05_25_.pdf